

KAZAKİSTAN PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	21
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	27
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	40
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	45

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Kazakistan'da ithalat ve ihracat işlemleri Kazakistan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı Devlet Gelirleri Komitesinin de dahil olduğu çeşitli Bakanlık ve Kurum/Kuruluşlar tarafından dzenlenmekte ve denetlenmektedir.

Kazakistan 2010 yılı Temmuz ayında Rusya ve Belarus arasındaki Gmrmrk Birliğine ve daha sonra 01 Ocak 2015 tarihinden itibaren Avrasya Ekonomik Birliğine dâhil olmuştur. Avrasya Ekonomik Birliğinde yer almayan lklere ile uluslararası ticaret Avrasya Ekonomik Birliği Gmrmrk Kanunu çerçevesinde uygulanmaktadır. Avrasya Ekonomik Birliği Antlaşması, Avrasya Ekonomik Birliği Gmrmrk Kanunu, uluslararası anlaşmalar ve diğer bazı iç hukuk kuralları ile dzenlenmiŐtir.

Avrasya Ekonomik Birliği Gmrmrk Kanunu, malların Avrasya Ekonomik Birliği'nin (Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya) gmrmrk hattı boyunca hareketine ilişkin iliŐkileri dzenleyen mevzuattır. Kanun, 1 Ocak 2018'de ydrrluğe giren ve Gmrmrk Birliği Gmrmrk Kanunu'nun yerini alan Avrasya Ekonomi Birliği Gmrmrk Kanunu SdzleŐmesinin bir ekidir. Sdz konusu Kanun, gmrmrk işlemlerinde otomasyonu gerçekleŐtirmeyi, sdz konusu işlemleri hızlandırmayı ve basitleŐtirmeyi amaçlamaktadır.

Gmrmrk Birliği çerçevesinde, sınırlardaki eşya kontrollerine ilişkin fonksiyonlar K.C. Maliye Bakanlığı Devlet Gelirleri Komitesine bağlı birim olan Gmrmrk İdarelerinde bulunmaktadır.

Kazakistan'da 2019 yılında elektronik gmrmrk beyannamesi sistemi uygulamaya konulmuŐtur.

Birlik üyesi lklere arasında ihracat-ithalat kontrol edilmemekte, sadece gmrmrk formu dzenlemek yeterli olmaktadır.

Kazakistan gmrmrk geçiş noktalarında "tek pencere" ve "tek durak" sistemi uygulamaya konulmuŐtur. Dnyanın karayla çevrili en bdyk lkesi olan Kazakistan'da uluslararası emtia hareketlerini hızlandırmak için tek pencere sistemine geçilmiştir.

Kazakistan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığınca 21 Aralık 2022 tarihinden itibaren "eokno.gov.kz" portalında gmrmrk dzenlemelerine ilişkin bilgi bankasının yer aldığı "Smart bot" sanal asistanı hizmete açılmıŐtır. Anılan uygulama ile birlikte ihracatçı ve ithalatçı firmaların Kazak gmrmrklerinde gndeme gelebilecek sorunlarla ilgili soru, öneri veya Őikayetlerini bahsi geçen platform ile bildirmeleri mvmkn kılınmıştır. Yine, bahsi geçen platform aracılığı ile Kazakistan Cumhuriyetinin ilgili mevzuatlarına ve Kazakistan gmrmrklerinin otomasyon sistemi olan Astana-1' e de ulaŐılması mvmkndür.

Şu anda Kazakistan'ın Çin Halk Cumhuriyeti kara sınırında 5 tanesi elektronik sistemlerle donatılmış olmak üzere toplamda 68 kara sınır giriş/çıkış noktası mevcuttur.

Elektronik sistemlerle donatılmış geçiş noktalarında tarama, radyoaktif denetim gibi işlemler yapılmakta ve taşıma araçlarına elektronik mühür uygulanmaktadır. Böylece ilgili aracın güzergahı ya da hareketleri çevrimiçi olarak izlenebilmektedir.

Kazakistan Orta Asya'da yer alan ve denize kıyısı olmayan bir ülkedir. Toplam yüzölçümü yaklaşık 2.724.900 km² olan Kazakistan, bu özelliğiyle dünyanın en büyük dokuzuncu ülkesi ve en büyük kara ile çevrili ülkesidir. Ülkenin toplam kara sınırı uzunluğu yaklaşık 13.364 kilometredir.

Komşu Ülkeler ve Sınır Uzunlukları

- Rusya: 7.644 km ile Kazakistan'ın en uzun sınırını oluşturur ve bu sınır, dünyanın en uzun kesintisiz kara sınırıdır.
- Özbekistan: 2.330 km uzunluğundaki bu sınır, 2023 yılında iki ülke arasında imzalanan anlaşma ile resmen belirlenmiştir.
- Çin: 1.765 km uzunluğundaki sınır, 1990'lı yıllarda yapılan anlaşmalarla netleştirilmiştir.
- Kırgızistan: 1.212 km uzunluğundaki bu sınır, güneydoğuda yer alır ve başkent Bişkek'e oldukça yakındır.
- Türkmenistan: 413 km uzunluğundaki bu sınır, Kazakistan'ın en kısa uluslararası sınırıdır.

Hazar Denizi Kıyısı

Kazakistan, doğrudan denize kıyısı olmayan bir ülke olmasına rağmen, batısında Hazar Denizi'ne yaklaşık 1.894 km uzunluğunda kıyısı bulunmaktadır. Bu kıyı, ülkenin deniz taşımacılığı ve balıkçılık faaliyetleri açısından önemlidir.

Kazakistan'ın geniş toprakları, kuzeyde Sibirya'dan güneyde Aral Gölü ve Tien Shan Dağları'na kadar uzanır. Bu coğrafi çeşitlilik, ülkenin iklimini ve doğal kaynaklarını da etkilemektedir.

Kazakistan, toplamda 101 sınır kontrol noktasına sahiptir. Bu noktalar şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- 51 kara yolu kontrol noktası
- 27 demiryolu kontrol noktası
- 19 hava yolu kontrol noktası
- 3 deniz yolu kontrol noktası
- 1 nehir kontrol noktası

Bu kontrol noktaları, Kazakistan'ın Rusya, Çin, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan ile olan sınırları boyunca dağılmıştır. Özellikle Rusya ile olan sınırda 51 kontrol noktası bulunmaktadır.

Kazakistan hükümeti, sınır geçiş süreçlerini iyileştirmek amacıyla 2025-2026 yılları tüm sınır kontrol noktalarını modernize etmeyi planlamaktadır. Bu kapsamda, kontrol noktalarının kapasitesinin artırılması ve işlem sürelerinin azaltılması hedeflenmektedir.

Ayrıca, otomobil kontrol noktalarında elektronik kuyruk sistemleri uygulanarak sınır geçiş süreçleri kolaylaştırılmakta ve şeffaflık sağlanmaktadır. Bu sistemler, Qoldau.kz platformu ve CargoRuqsat mobil uygulaması aracılığıyla erişilebilmektedir.

Gümrük Vergileri

Avrasya Ekonomik Birliği ve Kazakistan Cumhuriyeti gümrük mevzuatına göre, bir gümrük rejimi ya da gümrükçe onaylanan bir prosedür kapsamında, gümrük beyannamesinin sunulmasına bağlı olarak aşağıdaki vergi, resim ya da harçlar tahakkuk edilebilmektedir.

- Kazakistan Cumhuriyeti milli mevzuatı çerçevesinde uygulanan gümrük harçları,
- Avrasya Ekonomik Komisyonu Kararları ile belirlenen ithalat vergileri,
- Kazakistan vergi mevzuatına göre belirli eşya türlerine uygulanan özel tüketim vergileri,
- İthalatta uygulanan %12 oranında katma değer vergisi,
- Avrasya Ekonomik Birliği Kanunları kapsamında, belirli türdeki mallar üzerinde özel, damping karşı vergiler.

Avrasya Ekonomik Birliği üyesi olmayan ülkelerden Kazakistan'a ithal edilen malların çoğu için, ithalat gümrük vergileri AEB Ortak Gümrük Tarifesine göre hesaplanmaktadır. Yiyecek türü ürünlerde ithalat vergileri, gümrük kıymetinin %0 ila %80'i; diğer mallar için ise gümrük kıymetinin %0 ila %20'si oranında hesaplanmaktadır. Ayrıca, Kazakistan'ın Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olması nedeniyle, Kazakistan'a bazı malların ithalatında indirimli ithalat gümrük vergileri uygulanabilmektedir. Ancak, indirimli gümrük vergilerinin ödenmesiyle birlikte iç pazara sunulan bu mallar için bazı kısıtlamalar tatbik edilmekte ve bu tür mallar diğer AEB ülkelerine ihraç edilememektedir.

Gümrük vergi oranları: (<https://eec.eaeunion.org/comission/department/catr/ett/>)

İthalatta Katma Değer Vergisi

2025 yılında yapılan Yasa değişikliği ile %12 olan KDV oranı 2026 yılından itibaren uygulanmak üzere %16'ya yükseltilmiştir. İthalatta KDV matrahına, ithal edilen eşyanın gümrük kıymeti, özel tüketim vergisi, gümrük vergileri ve diğer gümrük harçları ilave edilmektedir. Kazakistan vergi kanununa göre, Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Ekonomi Bakanlığının belirlediği malların ithalatında, ithalat KDV'si mahsup yöntemine göre hesaplanmaktadır. Onaylı ürünler listesi 250'den fazla pozisyondan oluşmaktadır.

Dış Ticarete Koruyucu Önlemler

Avrasya Ekonomik Birliğinde yerleşik üreticilerinin ekonomik çıkarlarını korumak için, Gümrük Birliği Komisyonu ve Avrasya Ekonomik Komisyonu belirli mallarda özel anti-damping ve koruyucu gümrük vergilerini uygulamaya koymuştur. Bu mallar paslanmaz çelik, boru, biçerdöver ve hafif ticari araçlardır. Avrasya Ekonomik Birliği, Kazakistan, Rusya, Ermenistan, Kırgızistan ve Beyaz Rusya arasındaki gümrük sınırlarını kaldırmak ve bu ülkeler arasında malların serbest dolaşımını sağlamak için kurulmuştur. Avrasya Ekonomik Birliği Antlaşması Birlik içerisindeki bu tarzdaki mal hareketlerini düzenlemektedir. Bu nedenle, Kırgızistan, Rusya, Ermenistan ve Beyaz Rusya'dan Kazakistan'a yapılacak herhangi bir ithalat gümrük vergisinden muaftır. Ancak, ithal edilen mallardan KDV ve ÖTV vergileri varış ülkesi prensibine göre alınır. İthalat KDV'sinin, K.C. Vergi Kanununa göre ciro tarihini takip eden ayın 20'nci gününe kadar ödenmesi gerekmektedir.

Kazakistan'da Avrasya Ekonomik Birliği tarafından onaylanan Gümrük Vergi oranları uygulanmaktadır. Kaynak: (<https://eec.eaeunion.org/comission/department/catr/ett/>)

GTİP	Ürün adı	Gümrük vergisi
851712	Hücreyel ağlar için veya diğer kablosuz ağlar için telefonlar	%0
300490	Tedavide veya korunmada kullanılan ilaçlar	%3-5
850300	Makinalarda kullanılmaya elverişli aksam ve parçalar	%0
880240	Uçaklar ve diğer hava taşıtları (ağırlıkları 15000 kg. ı geçenler)	%0-13,6
732690	Demir veya çelikten diğer eşya	%0-10
851762	Ses, görüntü veya diğer makinalar	%0
853720	Elektrik malzemeler: Gerilimi 1000 V üzeri	%0
854449	Diğer elektrik iletkenleri (gerilimi=<80 v. için)	%0-12,5
870323	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli	%17-22 0,5-2,2 euro/cm ³
940690	Prefabrik yapılar (ahşap olanlar hariç)	%5
890190	Hem insan hem de yük taşımaya mahsus diğer gemiler	%5
901890	Tıpta, cerrahide, dişçilikte kullanılan alet ve cihazlar	%0-5
852872	TV / Radyo Alıcıları	%8-10 14-42 euro/ad
961900	Hijyenik havlular, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	%5-10 0,31-0,61 euro/kg
401110	Otomobillerde kullanılan kauçuktan lastikler	%10
640299	Ayakkabı	0,28-0,34 euro/çift
170490	Kakao içermeyen şeker mamulleri	%12-14 0,13-0,175 euro/kg
340220	Yıkama ve temizleme müstahzarları	%6,5
5701-05	Halı, kilim	0,25-0,38 euro/m ²
5801-06	Kumaş	%10
5901-11	Tekstil malzemeleri	%5
6001-06	Trikotaj ve örme eşyaları	%3-8
6101-17 6201-17	Hazır giyim	%10-17 1,3-2,25 euro/kg
6301-07	Ev tekstili, otel tekstili	%10-17,5 0,44-0,61 euro/kg
3925-26	İnşaat plastik malzemeler	%5-6,5
4418	İnşaat ahşap malzemeler	%5-13
6801-15	İnşaat malzemeleri (doğaltaş, çimento, asfalt vb)	%5-14
6901-10	İnşaat malzemeleri (seramik ürünler, tuğla, çatı malzemeler)	%7,5-15
7001-20	Cam ürünleri	%5-15
7301-18	Demir-çelik malzemeleri (yapı, boru, teller)	%5-15
7604-16	Aluminyum profiller, malzemeler (yapı, boru, teller)	%5-15
8201-10	İnşaat el aletleri	%2-13

İç Vergiler ve Oranları

Kazakistan Cumhuriyeti vergi mevzuatına göre; yatırımcı faaliyetlerine uygulanan vergiler aşağıda sıralanmaktadır:

- Kurumlar vergisi %20,
- Yabancı şirket şubesinin safi gelir vergisi, “şube gelir vergisi” %15,
- Mukim olmayan kişi gelirinden ödeme kaynağından kesilen vergi, “kaynakta kesilen vergi” %5-20,
- Katma değer vergisi (KDV) %16,
- Kişisel gelir vergisi %10,
- Sosyal vergi %11,5,
- Mülk vergisi %1,5,
- Gümrük harç ve resimleri.

Kazakistan Cumhuriyeti’nde faaliyet gösteren şirketlerden alınan diğer vergi ve zorunlu ödemeler de mevcuttur. Yukarıda kayıtlı listede özel ödemeler ve yer altı kaynak kullanıcı vergileri bulunmamaktadır.

Kazakistan’daki vergi dönemi bir takvim yılından oluşmaktadır. Kazakistan vergi sistemi, kendi değerlendirme prensibine dayanılarak işlemektedir. Vergi makamları hesaplamaların doğru yapılmasından ve vergi ödemelerinin zamanında yapılmasından sorumludurlar.

Kurumlar Vergisi

Yerli ve yabancı şirketler kurumlar vergisine tabidir. Vergiye tabi gelir kar ve zarar arasındaki fark olarak tespit edilmektedir. Bahse konu verginin oranı %20’dir. Kurumlar vergisi eşit miktarda ve aylık ödemeler şeklinde ödenmektedir.

Kurumlar vergi beyannamesi en geç vergi dönemini takip eden yılın 31 Mart tarihinde teslim edilmelidir. Nihai hesaplanan kurumlar vergi tutarı kurumlar vergisinin avans ödemeleriyle karşılaştırılmalıdır. Eğer kurumlar vergisinin nihai tutarı vergi dönemi boyunca %20 oranla ödenen kurumlar vergisi avans ödemelerinden fazla olursa şirket ödenmeyen tutarın %40’ı oranında ceza ödemektedir.

Yabancı şirketlerin Kazakistan’daki şubeleri de net gelir üzerinden vergilendirilmektedirler. Vergi oranı %15’tir. Ancak, belli durumlarda çifte vergilendirilmeyi önlemek için söz konusu oran %5’e kadar indirilebilmektedir.

Gelir Vergisi

Gelir vergisi, genel olarak %20 oranında ve Kazakistan kaynaklarından elde edilen gelirlerden (Kazak şirketlerine sunulan hizmetler sermaye artış geliri, mevduat, kâr ve sigorta risk anlaşması doğrultusunda ödenen sigorta primleri, vergi kolaylığı olan devlette mukim olan kişilere yapılan ödemeleri de içeren gelirler) kesilmektedir.

Vergi dönemi üç takvim ayıdır. Mukim olmayan kişilere ödenen gelirden kesilen gelir vergisinin beyan etme tarihi beyan dönemini takip eden ikinci ayın 15’ine kadardır. Mukim

olmayan kişilere ödenmeyen gelirden kesilen gelir vergisinin beyan etme tarihi beyan yılını takip eden yılın 15 Şubat tarihine kadardır.

Mukim olmayan kişilere ödenen gelirden kesilen gelir vergisinin ödeme tarihi beyan dönemini takip eden ikinci ayın 25'ine kadardır. Ödeme mukim olmayan kişiye ödenen gelirin kesintiye alındığı yılı takip eden yılın 10 Nisan tarihinde yapılacaktır. Eğer avans ödemeleri mukim olmayan kişiye yapılmış ise ödeme ayını takip eden ayın 25'ine kadar ödeme yapılacaktır.

Katma Değer Vergisi (KDV)

Kazakistan'da mal ve hizmetlerin çoğu KDV'ye tabidir. Katma değer vergisi oranı **%16**'dır. Genel olarak Kazakistan'daki KDV Kanunu Avrupa Birliği'nde yürürlükte olan Kanuna çok benzemektedir. Bununla birlikte, aşağıda sıralanan farklılıklar da mevcuttur:

- KDV'ye tabi muamele KDV faturalarıyla temin edilmelidir. Bu KDV faturasında KDV'ye ilişkin bilgiler bulunmaktadır (KDV mükellefinin KDV kayıt numarası, KDV muamelesinin tarihi, KDV miktarı vb.).
- İthalat KDV'si ithal edilen malların bedeline uygulanarak gümrük işlemleri sırasında ödenmektedir. Vergi kanununa göre ithalatçı belli malların ithalatında KDV ödemesinde para çıkışını önlemek için uygulanan özel tazminat mekanizması kullanımını seçebilmektedir. Pratikte bu mekanizma ithalat KDV tutarını KDV beyannamesinde fatura değeri üzerinden satış KDV'si (output VAT) ve aynı zamanda peşin KDV'si (input VAT) olarak gösterilebilmesine imkân sağlamaktadır.
- Kazakistan'da KDV mükellefi olarak kayıtlı olmayan mukim olmayan kişilerden alınan hizmetler mukim olan alıcının KDV'ye tabi muamelesinde gösterilecektir. Bu tür hizmetlerin bedelleri KDV'ye tabidir ve alıcı KDV'yi beyan etme ve ödemekle yükümlüdür.
- Eğer peşin KDV tutarı (satıcılara ödenen KDV) fatura değeri üzerinden alınan KDV tutarını (müşterilerden alınacak KDV) aşarsa şirketin bütçeden KDV iadesini geri istemeye hakkı bulunmaktadır. KDV iade prosedürü karmaşık ve mükellef açısından yorucu olabilmektedir. Çünkü ilgili mükellefin, satıcının ve müşterilerin vergi denetiminden geçmelerini gerektirmektedir.
- KDV vergi dönemi takvim üç aylıdır. KDV vergi dönemini takip eden ikinci ayın 15'inde beyan edilerek vergi dönemini takip eden ikinci ayın 25'inde ödenecektir.

Vergi İdaresi: Kazakistan'da vergilerden sorumlu kamu kuruluşu K.C. Maliye Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Devlet Gelirleri Komitesi'dir. Söz konusu kuruma (<https://www.gov.kz/memleket/entities/kqd?lang=en>) websitesinden ulaşılabilmektedir. Diğer taraftan, websitesinden kapsamlı bilgi temin edebilmek için mutlaka Rusça ve/veya Kazakça dillerinden birinin biliniyor olması gerekmektedir.

Sosyal Güvenlik Vergisi/Yardımlar

Genel Sosyal Güvenlik Ödemeleri: Genel sosyal güvenlik ödemeleri, Sosyal vergi, zorunlu sosyal güvenlik ödemeleri ve emeklilik ödemelerinden oluşmaktadır. Toplam vergi oranı %21,5'tir. Bahsi geçen oranın %11,5'ini işveren; %10'unu ise işçi ödemektedir.

Sosyal Vergi: Sosyal vergi işveren (mukim olan, mukim olmayan, bireysel müteşebbis vb.) tarafından ödenmektedir. Sosyal vergi matrahı işverenin gerçek kişilere ödediği maaşlar ve

ek ödemelerdir. Vergi oranı %11,5'tir. Zorunlu sosyal ödemeleri sosyal vergiden indirilmeye tabidir. Her üç aylık dönem bir vergi dönemidir. Sosyal vergi maaş ödemesinin yapıldığı ayı takip eden ayın 25'inde işveren tarafından yapılmaktadır. Mukim olan ve olmayan gerçek kişilerin kişisel gelir vergi ve sosyal vergi beyannameleri vergi dönemi üç aylarını takip eden ikinci ayın 15'inde teslim edilmektedir. Mukim ola ve olmayan gerçek kişilerin beyannameleri farklıdır.

Zorunlu Sosyal Güvenlik Ödemeleri: Zorunlu sosyal güvenlik ödemeleri sosyal vergi ile birlikte işveren tarafından Devlet Sosyal Güvenlik Fonuna ödenmektedir ve sadece mukim kişiler için geçerlidir. Bu ödemelerin matrahını işverenin gerçek kişilere ödediği maaşlar ve ek ödemeler oluşturmaktadır. Ödeme oranı %5'dir. Ödeme dönemi takvim üç aylarıdır. Zorunlu sosyal ödemeleri maaş ödemesinin yapıldığı ayı takip eden ayın 25'nde işveren tarafından yapılacaktır. Zorunlu sosyal ödemeleri kişisel gelir vergisi ve sosyal vergi beyannamesinde beyan edilecektir.

Emeklilik Fon Ödemeleri: Emeklilik fon ödemeleri işveren tarafından işçi maaşlarından kesilerek Devlet Emeklilik Fonuna ödenecektir. Bu hüküm sadece Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşları için geçerlidir. Bu ödemelerin matrahı işverenin gerçek kişilere ödediği maaşlar ve ek ödemelerdir. Emeklilik ödemeleri oranı %10'dur. Dönemi takvim üç aylarıdır. Emeklilik ödemeleri maaş ödemesinin yapıldığı ayı takip eden ayın 25'inde işveren tarafından yapılmaktadır. Zorunlu sosyal ödemeleri kişisel gelir vergisi ve sosyal vergi beyannamesinde beyan edilmektedir.

İşverenin zorunlu emeklilik ödemeleri: 1 Ocak 2024 tarihinden itibaren emeklilik primlerine ek olarak, işverenin kendi fonları üzerinden ve yalnızca 1 Ocak 1975'ten sonra doğan çalışanlar için zorunlu işveren emeklilik katkı payları (OPVR) ödenmesi zorunlu hale gelmiştir. "OPVR" miktarı her bir çalışanın aylık geliri üzerinden hesaplanmaktadır. Söz konusu uygulamaya göre, 1 Ocak 2024 tarihinden itibaren %1,5 oranında her yıl artacak olup 2028 yılında %5 olacaktır.

- 1 Ocak 2024'ten itibaren-%1,5;
- 1 Ocak 2025'ten itibaren-%2,5;
- 1 Ocak 2026'ten itibaren-%3,5;
- 1 Ocak 2027'ten itibaren-%4,5;
- 1 Ocak 2028'ten itibaren-%5 olarak belirlenmiştir.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Standartları

No	Standart tanım	Standart adı	Türü
	01.040.01	Genel Hükümler-Terminoloji-Standardizasyon-Belgeler (Sözlükler)	
1	ST RK 1037-2001	Vaka üretimi ve arşivleme. Terimler ve tanımlar-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
2	ST RK 1042-2001	Örgütsel ve idari belgeler. Evrak için gerekenler. İlk kez tanıtılmıştır.	Elektronik, Kağıt (Hard Copy)
	01.040.35	Bilgi teknolojisi-Büro makineleri (sözlükler)	

3	ST RK 34.006-2002	Bilgi teknolojisi. Veritabanları. Anahtar terimler ve tanımlar.	Kağıt (Hard Copy), Elektronik
4	ST RK 34.007-2002	Bilgi teknolojisi. Telekomünikasyon ağları. Anahtar Terimler ve Tanımlar-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy), Elektronik
	01.120	Standardizasyon-Genel kurallar	
5	ST RK 1.0-2006	Kazakistan Cumhuriyeti teknik düzenleme devlet sistemi. Önemli Noktalar-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
6	ST RK 1.1-2005	Kazakistan Cumhuriyeti teknik düzenleme devlet sistemi. Standardizasyon. Terimler ve tanımlar-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
7	ST RK 1.2-2008	Devlet standartlarının ve örgüt standartlarının geliştirilmesi prosedürü	Kağıt (Hard Copy)
8	ST RK 1.3-2000	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Teknik koşulların geliştirilmesi, koordinasyonu, onaylanması ve devlet tescili için prosedür-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
9	ST RK 1.5-2008	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Standartların oluşturulması, sunumu, tasarımı ve içeriği için genel şartlar-ST RK 1.5-2004 yerine tanıtılmıştır.	Elektronik
10	ST RK 1.7-2003	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Standardizasyon çalışma planlama prosedürü-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
11	ST RK 1.9-2007	Devletlerin uluslararası, bölgesel ve ulusal standartlarını uygulama prosedürü, Kazakistan Cumhuriyeti'nde standartlaştırma ile ilgili diğer düzenleyici belgeler-ST RK 1.9-2003 yerine tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
12	ST RK 1.12-2000	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Yasal metin belgeleri. İnşaat, sunum, tasarım ve içerik için genel şartlar-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
13	ST RK 1.13-2005	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Devlet hizmetleri. Genel gereksinimler-ST RK 1.13-2000 yerine tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
14	ST RK 1.14-2004	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Organizasyon standartları. Gelişim türleri ve sırası-ST RK 1.14-2000 ve ST RK 1.4-99 yerine tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
15	ST RK 1.15-2004	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Standardizasyon için teknik komiteler. Yaratılış ve işleyiş sırası - ST RK 1.15-2000 yerine tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
15	ST RK 1.16-2000	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Devlet denetimi ve kontrolünün uygulanması prosedürü	Kağıt (Hard Copy)
16	ST RK 1.18-2001	Standardizasyon, belgelendirme kuralları ve belgelendirme ürünleri (işler, hizmetler) ile ilgili	Kağıt (Hard Copy)

		normatif belgelerin zorunlu gerekliliklerine uygunluk. Ana hükümler-ilk kez tanıtılmıştır.	
17	ST RK 1.20-2006	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Devlet denetimi ve kontrolü sonuçlarına ve düzenlenme prosedürüne göre verilen talimatlar-RD 50 RK 9-94 yerine tanıtılmıştır	Kağıt (Hard Copy)
18	ST RK 1.22-2001	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Standart hususu. Oluşumu, değiştirilmesi, depolanması, güncellenmesi, arşivlenmesi ve imhası için prosedür-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
19	ST RK 1.23-2001	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Kazakistan Cumhuriyeti'nde eyaletler arası standartların geliştirilmesi, koordinasyonu, uygulanması, güncellenmesi ve iptali prosedürü-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
20	ST RK 1.26-2006	Kazakistan Cumhuriyeti teknik düzenleme devlet sistemi. Standardizasyon, uygunluk değerlendirmesi ve akreditasyon için uzman denetçiler. Hazırlık ve sertifikasyon prosedürü-ST RK 1.26-2001 yerine tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
21	ST RK 1.37-2003	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Düzenleyici fonlar. Cumhuriyetin işletmelerinde ve kuruluşlarında bilgi ve düzenleyici destek ile ilgili çalışma düzenleme prosedürü-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
22	ST RK 1.40-2003	Kazakistan Cumhuriyeti devlet standardizasyon sistemi. Standardizasyon çalışması için zaman standartları-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
23	ST RK 1.46-2004	Kazakistan Cumhuriyeti teknik düzenleme devlet sistemi. Teknik düzenleme ve standartlar alanındaki normatif yasal düzenlemelerin Yeni Yaklaşımın uluslararası ve Avrupa direktifleri ile uyumlu hale getirilmesi prosedürü-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
	01.140	Bilgisayar bilimi-Yayıncılık	
24	ST RK 1.48 2005	Kazakistan Cumhuriyeti teknik düzenleme devlet sistemi. Standartları değiştirme prosedürü	Kağıt (Hard Copy)
	01.140.20	Bilgisayar Bilimi	
25	ST RK 1237-2004	Bilgi, kütüphanecilik ve yayıncılık için standartlar sistemi. Kağıt üzerindeki belgeler. Arşiv Depolama için Genel Teknik Gereksinimler-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
	01.140.40	Yayıncılık	
26	ST RK 1.8-2003	Devlet Standartları Fonu'nun düzenleyici belgelerin ve bilgilerin yayınlanma sırası ve sunumu-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
	03.120	Kalite	Kağıt (Hard Copy)
27	ST RK ISO 1349-2005	Uygunluk değerlendirme kuruluşları. Gereksinimler-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
03 Sosyoloji-Hizmetleri-Firmaların organizasyonu ve yönetimi-İdare-Taşıma			
	03.120.10	Kalite Yönetimi ve Kalite Güvencesi	

28	ST RK 1.48-2005	Kazakistan Cumhuriyeti teknik düzenleme devlet sistemi. Standartları değiştirme prosedürü - RD 50 RK 18-95 yerine tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
29	ST RK ISO 9001-2001	Kalite Yönetim Sistemleri. Gereksinimler-ilk kez tanıtılmıştır	Kağıt (Hard Copy)
30	ST RK ISO 9004-2001	Kalite Yönetim Sistemleri ve Performans İyileştirme Önerileri	Kağıt (Hard Copy)
	03.120.20	Ürün ve şirket sertifikası-Uygunluk değerlendirmesi	
31	ST RK 3.5-96	Hizmetlerin belgelendirilmesi. Önemli Noktalar-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
32	ST RK 3.9-2004	İthal edilen ürünlerin uygunluğunun teyidi. Devlet toplulukları-ST RK 3.9-97 yerine tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
33	ST RK 3.15.1-2006	Kalite sistemleri ve üretim belgelendirmesi. Hükümlerin sırası-ST RK 3.15.1-98 yerine tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
34	ST RK 3.15.2-2006	Kalite sistemleri ve üretim belgelendirmesi. Kalite sistemleri yürütme sırası-ST RK 3.15.2-98 yerine tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
35	ST RK ISO ISO/IEC 17025-2007	Test ve kalibrasyon laboratuvarlarının yeterliliği için genel şartlar-ST RK ISO ISO / IEC 17025-2001 yerine tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
36	ST RK ISO 19011-2002	Kalite yönetim sistemlerinin ve / veya çevre korumanın denetimi ile ilgili öneriler-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
37	P PK 50.3.01-2000	Kazakistan Cumhuriyeti devlet sertifikasyon sistemi. Ürün ve hizmetlerin sertifikasyonu için ödeme-RD 50 RK 3.7-94 karşılığında tanıtıldı.	Kağıt (Hard Copy)
	13.020	Çevre koruma-İnsanları çevresel etkilerden korumak-Emniyet	
38	ST RK ISO 14001-2006	Çevre Yönetim Sistemleri. Gereksinimler ve uygulama yönergeleri-ST RK GOST R ISO 14001-000 yerine sunulmuştur.	
	13.320	Alarm ve Uyarı Sistemi	
39	ST RK 1696-2002	Erişim kontrol ve sınıflandırma sınıflandırma araçları ve sistemleri	
29 Elektrik Mühendisliği			
	29.120.50	Sigortalar ve diğer aşırı yük koruyucu cihazlar	
40	ST RK GOST P 50571.22-2006	Binaların elektrik tesisatı. Bölüm 7. Özel elektrik tesisatı gereksinimleri. Bölüm 707. Bilgi işleme ekipmanının topraklanması-ilk kez tanıtılmıştır.	
33 Telekomünikasyon. Ses ve video ekipmanları			
	33.100	Elektromanyetik uyumluluk (EMC)	
41	ST RK GOST P 50628-2006	Elektromanyetik uyumluluk-Elektronik kişisel bilgi işlem makinelerinin elektromanyetik engellere karşı duruşanlığı-Gereksinimler ve Test Yöntemleri-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)
42	ST RK GOST P 50745-2006	Elektromanyetik uyumluluk-Kesintisiz güç sistemleri-Şebeke dürtü engellerini bastırma cihazları-Gereksinimler ve Test Yöntemleri-ilk kez tanıtılmıştır.	Kağıt (Hard Copy)

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Sertifika; ürünlerin, süreçlerin, ürünlerin ekonomik ürünlerin, insan sağlığının, mülkiyet haklarının garanti altına alınması, çevrenin korunması, tüketicilerin haklarının korunması, ticarete teknik engellerin kaldırılması, Kazak ürünlerinin iç ve dış pazarlarda rekabet etmesinin sağlanması açısından önem arz etmektedir. Mevzuata göre, belgelendirme, üreticiden (satıcıdan) ve tüketiciden (alıcı) bağımsız olarak, düzenleyici belgelerde belirtilen şartlara uygunluğu ürünün, sürecin, çalışmanın veya hizmetin uygunluğundan oluşan bir otorite tarafından yazılı bir onaydır.

Sertifika Türleri

Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatında zorunlu ve gönüllü sertifikalandırma uygulamaları mevcuttur.

Ülkedeki mer'î mevzuat, Kazakistan Cumhuriyeti'nde onaylanmamış zorunlu belgelendirmeye tabi ekipmanların reklamını ve kullanımını yasaklamaktadır. Ayrıca, tüketicilere sertifika vermeden zorunlu belgelendirmeye tabi ürünlerin satılması yasaktır.

Aşağıda sayılan alet ve ekipman zorunlu sertifikalandırmaya tabidir:

1. Tarımsal makine ve teçhizat;
2. Elektroteknik, radyo elektronik donanımları;
3. Katı, sıvı ve gaz yakıtlar üzerinde çalışan ısıtma teçhizatı ve teçhizatı;
4. Ağaç işleme donanımları;
5. Yapı malzemeleri ve yapıları;
6. Hafif endüstri ekipmanları;
7. Tıbbi ve veterinerlik malzemeleri, tıbbi ve veterinerlik ürünleri ve sıhhi ve hijyenik ürünler;
8. Yakıt hammaddeleri;
9. Potansiyel olarak tehlikeli endüstriler için ekipman.

Bununla birlikte, Kazakistan Cumhuriyeti'nde hem ithal hem de yerli ekipmanın kullanımı için zorunlu koşullardan biri, akredite bir belgelendirme kuruluşu tarafından verilen uygunluk belgesini temin etmektir.

Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki yetkili belgelendirme kuruluşları ise aşağıda belirtilmektedir:

1. Standardizasyon, metroloji ve belgelendirme yetkili organı (Kazakistan Cumhuriyeti Ticaret ve Entegrasyon Bakanlığı Teknik Düzenleme ve Metroloji Komitesi)
2. Ürünlerin, işlemlerin, eserlerin, hizmetlerin sertifikalandırılması için onaylanmış kuruluşlar;
3. Akredite test laboratuvarları/merkezleri;
4. Akreditasyon alanında danışmanlık hizmeti verilmesi için akredite kuruluşlar;
5. Uzmanlar-sertifika denetçileri.

Belgelendirme prosedürü

Sertifika prosedürü, ekipmanın yetkili bir kuruluş tarafından düzenleyici belgelerde (Gosstandart) belirtilen şartlara uygunluğunun yazılı bir teyididir ve aşağıdaki işlemlerden oluşmaktadır:

1. Başvuru sahibi tarafından belgelendirme kuruluşuna gerçekleştirilen müracaat. Bu ekipman için birkaç sertifikasyon kuruluşu varsa, başvuru sahibinin bu kuruluşlardan herhangi birine başvuru yapma hakkı vardır veya başvuru sırasında bu tür bir ekipman yoksa, başvuru Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Standardına gönderilmektedir.
2. Başvurana ilgili müracaatın sonuçlarına ilişkin bilgi verilir. Bahse konu karar başvuru sahibine iki hafta içinde gönderilir.
3. Başvuru sahibi ile belgelendirme kuruluşu arasındaki sözleşmenin kaydı mevcuttur. Yapılan sözleşme başvuru sahibine iki hafta içinde ve ikişer nüsha halinde gönderilmektedir.
4. Belirtilen ekipman örneklerinin seçimi, tanımlanması ve anılan ekipman örneğinin test laboratuvarına sunulması. Seçim, bir belgelendirme kuruluşu tarafından sözleşmeye dayalı olarak yapılmaktadır. Öte yandan, Seçim, başvuranın kendisi tarafından, ilgisiz kuruluşların temsilcileri arasından en az 3 kişilik yetkili bir komisyon tayin edilerek de yapılabilir.
5. Gerekli durumlarda, belgelendirme kuruluşu akredite bir test panosunun örneklenmesini isteyebilir.
6. Beyan edilen ekipmanın ve uygulanan sertifikasyon programı tarafından sağlanan diğer çalışmaların sertifika testleri yapılır.
7. Test laboratuvarı, belgelendirme kuruluşu ile kararlaştırılan zaman sınırları dahilinde, beyan edilen ekipmanın test örneklerini ve bir protokol şeklinde hazırlanan sonuçlarını belgelendirme kuruluşuna gönderir.
8. Elde edilen sonuçlara ilişkin uygunluk sertifikası verme olasılığına ilişkin karar verilir.
9. Olumsuz test sonuçlarında, göstergelerden en az birinde sertifikasyonun sona ermesini gerektiren bir bilgi mevcuttur.
10. Uygunluk sertifikası verilir ve bu sertifika Kazakistan Cumhuriyeti GSS Devlet Siciline kaydedilir. Beyan edilen ekipmanın şeması tarafından yapılan çalışmanın olumlu sonuçlanması durumunda, belgelendirme kuruluşu "Uygunluk Belgesi" düzenler. Sertifikanın geçerlilik süresi, ekipmanın özelliklerini dikkate alarak belgelendirme kuruluşu tarafından belirlenir.
11. Sertifikalı ekipman uygunluk işareti ile işaretlenir.

Kazakistan Cumhuriyeti'nde ithal edilen ekipmanın belgelendirilmesi ödemelerin denkliği ilkesine tabi olmak üzere, Kazakistan Cumhuriyeti'nin GSS'inde oluşturulan yerel ekipmanlarla aynı düzen ve kurallara uygun olarak yapılmalıdır. Yabancı sertifikaların tanınmasına ilişkin kararlar yetkili devlet otoritesi tarafından alınır. (Kazakistan Cumhuriyeti Ticaret ve Enregrasyon Bakanlığı Teknik Düzenleme ve Metroloji Komitesi). Tanınma belgeleri, Rusça ve Kazakça dilinde sunulmaktadır.

Birçok BDT ülkesinde lisanslama prosedürü ve uygulamasında ortak yaklaşım mevcuttur. Kazakistan Cumhuriyeti'nin yürürlükteki mevzuatına göre, lisans yetkili bir devlet otoritesinin bir vatandaşa veya tüzel kişiliğe belirli bir tür faaliyette bulunmak veya belirli eylemlerde bulunmak için verdiği bir izin anlamına gelir.

Yetkili devlet organlarının listesi ve bu kurumların yetkileri kanunla belirlenmektedir. Liste zaman zaman değiştirilmektedir. Bu nedenle, izin ve lisans vermekten sorumlu devlet makamlarını kontrol etmek ve doğrulamak önem arz etmektedir.

Belirli bir faaliyet türü hariç, örneğin, devlet sırrı oluşturan bilgilere erişim ile ilgili olarak belirlenen şartları yerine getiren Kazak vatandaşları ile yabancı kişilerin ruhsatlandırılması eşitlik prensibine dayalı bir yaklaşımla gerçekleştirilir.

Bir lisans edinme prosedürü, konusuna göre sınıflandırılmakta ve bu doğrultuda da çeşitli ek şartlar belirlenebilmektedir.

Ruhsatlar, ayrıca faaliyet kapsamına göre de bölünmüştür:

1. Genel: Zaman limiti olmadan verilen (genellikle belirli bir faaliyet ya da işi yürütmek için düzenlenen lisanstır),
2. Bir defalık: İzin verilen hacim, ağırlık veya miktar ile belirli bir süre içinde belirli bir ticari işlemi gerçekleştirmek için (örneğin, ihracat veya ithalat lisansları gibi),
3. Operasyonel: Bankacılıkta belirli bir işlemi yapmak ve döviz tüzüğü ile belirlenen döviz değerlerinin kullanımıyla ilgili operasyonlarda geçerlidir.

Yasa, zorunlu lisanslamaya tabi faaliyetlerin listesini doğrudan belirlemektedir. Başvurunun alındığı faaliyetin türüne bağlı olarak, lisans almak için çeşitli zorunluluklar bulunmaktadır.

Bir lisans almak için aşağıdaki belgelerin sunulması gerekmektedir:

1. Şekil şartları Kazakistan Cumhuriyeti makamları tarafından onaylanan başvuru,
2. Lisans sahibinin yeterlilik şartlarına uygunluğunu tasdik eden belgeler,
3. Belli tür faaliyetlerde bulunma hakkı için lisans ücretinin bütçeye ödenmesini onaylayan bir belge,
4. Tüzel kişiler için devlet kayıt belgesinin bir kopyası. Bununla birlikte, uygulamada bildirilen faaliyet türüne bağlı olarak bu listeye ilaveler yapılabilir ve/veya mevcut liste genişletilebilir.

Yetkili devlet kurumları, başvuru sahibi eksik belge ihtiva eden paket sunmuşsa veya bilgilerin açıklanması gerekiyorsa, ilave belge talep etme hakkına sahiptir. Sonuç sadece gerekli tüm belgelerle birlikte verilmektedir.

Gerekli lisansların tescil edilmesinden sonra, şartlara uymak ve gerekli raporları ve/veya bilgileri gerekli belgelerle zamanında yetkili devlet kurumuna sunmak zorunludur. Kazakistan Cumhuriyeti'nde faaliyet yürütürken, lisanslama mevzuatının norm ve şartlarına uymak ve güncel mevzuatı takip etmek önem arz etmektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Ürün etiketlemesine ilişkin Teknik Yönetmelik kapsamında etiket üzerinde olması gereken terimler ve tanımlar:

1. Paketleme tarihi (ambalaj, sıvı ürünlerin şişelenmesi)-ürünlerin pakete (konteynere) yerleştirildiği tarih,

2. Üretim tarihi-ürünlerin imalat (üretim) teknolojik işleminin sonu hakkında bilgi veren, üretici tarafından ürüne ya da ambalaja yapıştırılan/eklenen tarih,
3. Üretici (fabrika)-tüketime yönelik emtia üreten gerçek veya tüzel kişiler,
4. Son kullanma tarihi-malların kullanım için uygun olmadığını kabul edilen süre,
5. Ambalaj (konteyner)-hammadde ve bitmiş ürünlerin yerleştirilmesi, korunması, taşınması, yüklenmesi ve boşaltılması, teslimi ve depolanması için kullanılan bir ürün,
6. Tedarikçi - ürün tedarikini sağlayan bireysel veya tüzel kişilik,
7. Menşe şahadetnamesi - bir ülke, bölge, yerleşim, yer veya diğer coğrafi endikasyonun adını temsil eden veya içeren bir isim, ayrıca böyle bir temyizden türetilen ve ürünler, özel mülkler, kalite ile ilgili olarak kullanımının bir sonucu olarak bilinen bir gösterge itibarı veya diğer özellikleri, karakteristik doğal koşullar ve (veya) insan faktörleri dahil olmak üzere esas olarak coğrafi kökeniyle ilişkili olan,
8. İşaretleme - tüketici için bilgi taşıyan ve ürünler, belgeler, notlar (paket ekler), etiketler, ambalaj (konteyner) üzerine basılmış metin, ticari markalar, sembol ve şekiller,
9. Ticari marka - bir tüzel veya gerçek kişilerin ürünlerini diğer tüzel veya gerçek kişilerin homojen ürünlerinden ayırt etmeye yarayan, kanuna uygun olarak tescil edilmiş veya Kazakistan Cumhuriyeti'nin katıldığı uluslararası anlaşmalar nezdinde kayıt etmeden korunan bir tanım,
10. Kolektif marka, üretilen veya satılmış olan ürünlerin muntazam nitelikte veya diğer gerekli özelliklere sahip olduğunu ortaya koyar ve ürünlerin belirlenmesine hizmet eder. Kolektif marka derneklerin (birliklerin) veya diğer tüzel kişilerin ve/veya bireysel girişimcilerin ticari markasıdır.

Ürün üreticisi veya tedarikçisi, ürün üzerinde doğru ve gerçek bilgileri göstermelidir. Tüketici için ambalaj (konteyner), etiket, belgeler, kullanım talimatları (broşürler) ve işaretlemedeki metin Kazakça ve Rusça dillerinde uygulanmaktadır. Tüketici için bilgiler, her bir ürün biriminin paket (konteyner), etiket, belgeler, notlar (paket ekleri) üzerinde okunmaya (tanıma) uygun bir yere yerleştirilir. Tüketici için bilgiler, standardizasyon kapsamında düzenleyici belgeler tarafından öngörülen şekilde uygulanır ve açık ve okunması kolay bir biçimde sunulur.

Avrasya Ekonomik Birliğinin "belirli ürünlerin işaretlemeyle ilişkili" kararları çerçevesinde; Kazakistan Cumhuriyeti'nde ürünlerin etiketlenmesi ve izlenebilirliği ile ilgili uygulama başlamıştır.

Söz konusu uygulamanın temel amacı şeffaflık ve düzenlemelere uyum sağlamak ile sahtecilik ve kaçakçılığa karşı mücadele etmektir. Sistemde tüketici de akıllı telefonundan kodu tarayarak malların menşeyini, kalitesini vs. kontrol edebilmektedir. Uygulama ile yasal ve kaliteli ürünlerin satın alınabilmesi, insan sağlığı ile tüketici haklarının korunması, beyaz piyasanın büyümesi, rekabetçiliğin artması, maliyet optimizasyonu, lojistik zinciri boyunca eşyanın takibi, gümrük ve vergi gelirlerinde artış sağlanması ile mal piyasasının etkin bir biçimde denetimi ve gözetimi amaçlanmaktadır.

Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti'nin 10 Eylül 2020 tarih ve 568 sayılı "etiketlemeye tabi malların listesinin belirlenmesi hakkında" karar çerçevesinde, alkollü içecekler ile başlayan uygulamanın kapsamına tütün ürünleri de alınmıştır.

Eşyanın gümrüklenmesinden önce etiketleme gerçekleştirilir. Eşyanın transit veya geçici ithalat rejimlerine tabii tutulmasında (sergi, fuar eşyası vb.) işaretleme gerekmemektedir.

Kazakistan'da etiketleme, karekod ve çip üretiminde yetkili kurum 10 Nisan 2020 tarihinde kurulmuş olan "Dijital Ekonomi Geliştirme Merkezi" (DEGM) Ltd.Şti'dir. Şirketin kurucusu "Kazaktelekom Anonim Şirketi"dir. Söz konusu Merkez tarafından, Kazakistan hudutlarında işaretli malların hareketlerine ilişkin veri temin etmek ve malların hareketlerini izlemek için tasarlanmış bilgi sistemi oluşturmuştur.

Kazakistan'da 2021 yılı itibarıyla bazı tütün ürünü türleri için zorunlu etiketleme uygulamasına geçilmiştir.

Kazakistan'da ayakkabılara zorunlu dijital etiketleme uygulamasına ise 1 Kasım 2021'de geçilmiştir. Bununla birlikte, 1 Temmuz 2024 tarihinden itibaren ilaçlar, 1 Şubat 2026 tarihinden ise alkol ürünleri (bira) ve motor yağları zorunlu dijital etiketleme uygulamasına geçilmiştir.

Söz konusu tarihten itibaren ülkede markasız ayakkabı üretimi ve ülkeye markasız ayakkabı ithalatı yasaklanmıştır.

İlaçların Etiketlenmesi ve İzlenebilirlik Kuralları

Zorunlu Etiketleme Takvimi:

- 1 Temmuz 2024: Kazakistan'da üretilen veya ithal edilen tüm ilaçlar için etiketleme zorunluluğu başlamıştır.
- 1 Ocak 2025: Reçeteli ilaçlar için izlenebilirlik ve etiketleme zorunluluğu getirilecektir.
- 1 Temmuz 2025: Reçetesiz satılan ilaçlar için izlenebilirlik ve etiketleme zorunluluğu uygulanacaktır.

Etiketleme Formatı: İlaç ambalajlarına, 14 haneli ürün kodu (GTIN), 13 karakterlik rastgele seri numarası, 4 karakterlik doğrulama anahtarı ve 44 karakterlik doğrulama kodu içeren DataMatrix kodu uygulanmalıdır.

Etiketleme Sorumluluğu: Kazakistan'da üretilen ilaçlar için üretici, ithal edilen ilaçlar için ise ithalatçı firma etiketleme işlemlerinden sorumludur.

İstisnalar: Kişisel kullanım için ithal edilen ilaçlar, eczanelerde üretilen ilaçlar ve yalnızca ihracat amacıyla üretilen ilaçlar gibi belirli kategoriler etiketleme zorunluluğundan muaf tutulmuştur.

Bu düzenlemeler, Kazakistan'da ürün güvenliğini artırmak ve sahtecilikle mücadele etmek amacıyla yürürlüğe konmuştur. Etiketleme ve izlenebilirlik kurallarına uyulmaması durumunda idari yaptırımlar uygulanabilir.

Malların dijital olarak işaretlenmesi Avrasya Ekonomik Birliği düzeyinde uygulanan uluslararası bir projedir. Ayakkabı endüstrisi, Kazakistan Cumhuriyeti'nde zorunlu dijital işaretlemenin uygulandığı ilk sektörlerden birisidir.

Alkol ve süt ürünleri ile ilaçların etiketlenmesine yönelik pilot projelerin uygulanması ise devam etmektedir. Uygulamanın başlamasından sonra sadece ithal edilen ürünler değil daha önceden ithal edilmiş ve stoklarda yer alan ürünler için de işaretleme zorunlu olacaktır. Her bir ürün için 3 tenge creti olan kare kodu (QR) uygulamasının üreticilere, dağıtıcılara ve tüccarlara ilave maliyet yüklemesi beklenmektedir.

Teknik Engeller

Yukarıda da belirtildiği üzere Rusya, Belarus, Kazakistan, Kırgız Cumhuriyeti ve Ermenistan lkeleri arasında tek pazarın kurulması anlamına gelen gümrük birliği mevcuttur. Bu kapsamda, ye devletler arasındaki tüm gümrük sınırları ve diğer ticari engeller kaldırılmıştır. ye Devletlerden birinde serbest dolaşımdaki mallar, Avrasya Ekonomik Birliği'nin diğer ülkeleri ile ticarete konu olduklarında gümrük vergilerine tabi değildirler.

Avrasya Ekonomik Birliğinin entegrasyon sürecinde önemli bir aşama da Teknik Yönetmeliklerin uyumudur. GOST-R, STB, TR- veya Kazak GOST-K standartları gibi ulusal düzenlemeler, tek tip bağlayıcı teknik kurullarla değiştirilmektedir. Buradaki amaç Avrasya Ekonomik Birliğinin Teknik Yönetmeliklerinin Avrupa Birliği standartlarına uygun olmasını sağlamaktır.

Avrasya Ekonomik Birliğinde Teknik Yönetmelikler, rnlerin güvenliği için minimum gereksinimleri belirlemektedir. Uygunluk değerlendirmesi **EAC sertifikasyonu**, **EAC beyanı** veya **tescil** ile gösterilir. Uygunluk değerlendirmesinde uygun olarak tespit edilen rnler **EAC uygunluk işareti** ile işaretlenir. EAC uygunluk işareti, ürünün Teknik Yönetmelikte yer alan güvenlik gerekliliklerine uygun olduğunu ortaya koyar. Bu durumda, söz konusu ürün/rnler Avrasya Ekonomik Birliğinde serbest dolaşımda bulunabilirler. Avrasya Ekonomik Birliği mevzuatı kapsamında, Kazakistan'da ürünler pazara sürülmeden önce ithalatçı ve/ ya da yerli üreticiler tarafından belirli uygunluk belgelerinin edinilmesi ibraz edilmesi ya da uygunluk beyanında bulunulması zorunludur.

EAC Sertifikası- EAC Beyanı farkları

AEB bünyesinde faaliyet gösteren Avrasya Ekonomik Komisyonu'nun 15 Temmuz 2011 tarih ve 711 Sayılı Kararı ile Birliğe ye lkeler 15 Mart 2015 tarihi itibari ile "EAC Belgesi" uygulamasına geçmiştir. **EAC Sertifikası**, Gümrük Birliği'ne ye ülkelerde genel olarak uygulanan, tüm teknik, sıhhi ve bitki sağlığı standart ve düzenlemeleri için geçerli olan ve ürünlerin tüm teknik standartlar ile taleplere uygun olduğunu gösteren belgedir. Avrasya Ekonomik Birliği'nin EAC sertifikası, rnlerin AEB ye devletlerinin uyumlaştırılmış teknik düzenlemelerine uygunluğunu kanıtlayan resmi bir belgedir. Teknik düzenlemelere uygunluğu EAC sertifikası ile teyit edilebilen rnler, Avrasya Ekonomik Birliğine ye devletlerin gümrük bölgelerinde serbestçe taşınabilir ve satılabilir.

Avrasya Ekonomik Birliği'nin **EAC Beyanı** ise, rnlerin Avrasya teknik düzenlemelerinin minimum gereksinimlerini karşıladığını kanıtlayan resmi bir evrak niteliğindedir. İmalatçı, ithalatçı veya yetkili bir temsilci tarafından EAC beyanı verilir ve resmi kayıta listelenir. Teknik düzenlemelere uygunluğu beyanname ile teyit edilen rnler, Avrasya Ekonomik

Birliğine üye devletlerin gümrük bölgelerinde serbestçe taşınma ve satılma iznine sahiptir. EAC sertifikası yalnızca, Avrasya Ekonomik Birliği üye devletlerinden birinde akredite olan bir sertifikasyon kuruluşu tarafından gerçekleştirilmesi gereken bir kalite değerlendirmesinden sonra verilebilir. Sertifikasyon, teknik dokümantasyonlara, şirket içinde oluşturulan test raporlarına veya daha doğrusu akredite test laboratuvarları tarafından sağlanan test raporları temelinde gerçekleştirilir. Sertifika, akredite bir kuruluşun imzası ve mührü ile doğrulanan resmi bir forma basılmıştır. EAC sertifikası genellikle yetkililer tarafından kapsamlı bir kontrol gerektiren "karmaşık" olarak nitelendirilen ürünler için tanzim edilmektedir.

EAC Beyanı ile üretici, ithalatçı veya yetkili temsilcisi, ürünlerinin Avrasya Ekonomik Birliği teknik yönetmeliğinin asgari şartlarına uygunluğunu beyan eder. EAC sertifikasından farklı olarak, EAC beyanı üretici veya ithalatçının kendisi tarafından verilmektedir. Gerekli tüm testler ve analizler üretici tarafından veya bazı durumlarda da laboratuvar tarafından yapılabilmektedir.

Avrasya Ekonomik Birliğinin henüz teknik bir düzenleme çerçevesinde bulunmayan ürünler halen ilgili üye devletin ulusal standartlarına ve teknik yönetmeliklerine göre uygunluk değerlendirmesine tabidir. Örneğin, yangından korunma ve metroloji alanlarındaki sertifikasyon hala ulusal düzenlemelere tabidir.

Avrasya Ekonomik Birliği teknik gereklilikleri, uygunluk değerlendirmeleri ve fiyat kontrolleri tarife dışı engellerdir. Kırtasiyecilik, lisans alma prosedürlerinin zorluğu ve lisans depozitolarının iadelerinin gecikmesi de Kazakistan'da karşılaşılabilen diğer tarife dışı engellerdir.

Bunun dışında, Avrasya Ekonomik Birliği Teknik Düzenlemeleri kapsamında Veterinerlik ve Gıda Mevzuatı gerekçe gösterilerek herhangi üretilmiş mamulün bünyesine giren birincil hammaddelerin kaynağında hastalık araştırılması, bu nedenle güvenilir firma incelemesi gerçekleştirilmesi ile Avrasya Ekonomik Birliği üyesi beş ülkedeki sorumlu kuruluşlara görüş sorulması ve ilgili ülkelerde uzman araştırması yaptırılarak firma listesi oluşturulması da teknik engeller kapsamında değerlendirilebilir.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini

güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikengel.ticaret.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Kazakistan Dünya Fikri Mülkiyet Hakları Örgütüne (WIPO) 1993'te üye olup aşağıdaki sözleşmelere taraf olmuştur:

- WIPO Kuruluşuna Dair Anlaşma (1967);
- Sınai Mülkiyetin Korunmasına Dair Paris Sözleşmesi (1883);
- Markaların Uluslararası tescili ile ilgili Madrid Anlaşması (1891);
- Patent İşbirliği Antlaşması (1970);
- Kazakistan bugüne kadar Dünya Fikri Mülkiyet Hakları Örgütü çerçevesinde aşağıdaki anlaşmaları imzalamıştır.
- 27 Mayıs 2010'da Markaların Uluslararası Tesciline İlişkin Madrid Protokolü (28 Haziran 1989);
- 9 Kasım 2010'da Olimpik Simgesini Korumasına İlgili Nairobi Anlaşması (26 Eylül 1981);
- 2 Mayıs 2011'de Patent Hukuku Anlaşması (1 Haziran 2000y. Cenevre).

Kazakistan'da fikri mülkiyet haklarının korunması "10.06.1996/6 sayılı K.C. Fikri ve Benzeri Mülkiyet Hakları Kanunu" (https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1005798#pos=69;-155) ve mevzuatı çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Yurt dışında kendi ticari markasını tescil etmek isteyen Kazakistan vatandaşı iş adamlarının ve Kazakistan'da kendi ticari markasını tescil etmek isteyen yabancı iş adamlarının hukuki eşitliğini sağlamak üzere 8 Nisan 2012'de 'Ticari Marka Kanununa İlişkin Singapur Anlaşması'nı onaylayan kanun çıkarılmıştır. Bu çerçevede, marka tescili işlemleri kolaylaştırılmış olup, markal tescil işlemi elektronik ortamda da yapılabilmektedir.

Başvuru Belgeleri

- Başvuru Dilekçesi,
- Resimler,
- Model Özeti,
- Tarifname,
- Başvuru ücreti dekontu.

Yetkili Mercii

- K.C. Adalet Bakanlığı,
- Fikri Mülkiyet Milli Enstitüsü (KazPatent).

Dağıtım Kanalları

Halen gelişmekte olan bir pazar olarak değerlendirilen Kazakistan'ın özellikle başkenti Astana ile ticaret merkezi Almatı şehri olmak üzere büyük şehirlerinde gelişmiş bir pazar yapısından söz etmek mümkündür. Kazakistan'da nüfus temelde iki coğrafi bölgede yoğunlaşmıştır. (Güneyde ticari ve kültürel merkez Almatı şehri ile Türkistan bölgesi; kuzeyde ise başkent Astana ile Karaganda, Pavlodar gibi şehirler.) Söz konusu kentlerde yerleşik nüfusun ortalama

gelirlerinin ülkenin diğer bölgelerinde yerleşik nüfusun ortalama gelirlerine göre daha yüksek olduğu bilinmektedir. Ayrıca, petrol çıkarma ve metalurji endüstrilerinin gelişimi ile birlikte Aktau ve Atyrau gibi Batı Kazakistan şehirlerinin ekonomik performanslarının dikkat çektiği belirtilmelidir. Genel olarak, Kazakistan pazarına girme arzusunda olan firmalarımızın sürdürülebilir bir stratejiyi benimsemelerinde ülkede kalıcı olmaları bakımından yarar bulunmaktadır. Bu çerçevede, Rus ve Çin menşeli daha ucuz ürünlerin Kazakistan pazarına erişiminin kolay olması ve Kazak tüketicilerin fiyat duyarlılığı gibi unsurlar dikkate alınmalıdır.

Pazarda yer almak isteyen firmalar dağıtım ağını başlıca dört ana kanal üzerinden organize edebilmektedirler. Bu kanallar şunlardır:

- Açık hava pazarları ile çalışarak,
- Dağıtıcılar aracılığıyla,
- Markalı ürünlerle kendi mağazalarını açarak veya bayilik vererek,
- E-Ticaret ve İletişim Siteleri (Instagram, VK ve Facebook sosyal medya platformları ile kaspi.kz, flip.kz, wildberries.kz vb. gibi online alışveriş siteleri).

Açık Hava Pazarları

Açık pazarlarda ve barakalarda yapılan perakende ve toptan satışlar oldukça yaygındır. Söz konusu pazarlarda yoğun fiyat rekabeti yaşanmaktadır. Bu itibarla, üreticiler ürünlerini bu pazarlarda markasız biçimde ve fiyat rekabeti nedeniyle kâr marjı azalmış olarak satmaya yanaşmamaktadırlar. Genellikle orta-alt segmentte yer alan tüketici grubunu hedef alan bahse konu pazarlarda alıcıların fiyat esnekliği oldukça yüksektir.

Kazakistan'da açık hava pazarları, ülkenin ticaret kültürünün önemli bir parçasıdır ve hem yerel halk hem de turistler için alışveriş ve sosyalleşme alanları sunar. Bu pazarlar, çeşitli ürünlerin satıldığı, geleneksel ve modern unsurların bir araya geldiği canlı mekanlardır.

Açık Hava Pazarlarının Genel Özellikleri

Kazakistan'daki açık hava pazarları, genellikle aşağıdaki özelliklere sahiptir:

- Ürün Çeşitliliği: Sebze, meyve, et ürünleri, baharatlar, tekstil ürünleri, el sanatları ve antikalar gibi geniş bir ürün yelpazesi sunulur.
- Ticaret Yapısı: Pazarlar, sabit tezgahlar, mobil dükkanlar (örneğin, özel olarak donatılmış araçlar) ve çadırlar gibi çeşitli ticaret yapılarıyla donatılmıştır.
- Yerel Yönetim Düzenlemeleri: Pazarların kurulacağı yerler ve çalışma saatleri, yerel yönetimler tarafından belirlenir ve denetlenir.

Öne Çıkan Açık Hava Pazarları

Kazakistan'da birçok şehirde önemli açık hava pazarları bulunmaktadır:

- Ortalyk Bazar, Astana'nın kuzeydoğusunda, A343 karayolu üzerinde yer alan büyük bir kapalı pazardır. Geleneksel pazar atmosferi ile modern alışveriş merkezinin birleşimi olan bu pazar, her gün 10:00–19:00 saatleri arasında hizmet vermektedir.
- Zelyony (Yeşil) Bazar – Almatı: 1875 yılında kurulan bu pazar, Almatı'nın en eski ve en büyük pazarlarından biridir. Baharatlar, taze gıdalar, tekstil ürünleri ve antikalar gibi çeşitli ürünler satılmaktadır.
- Artema Caddesi Pazarı – Kostanay: Hafta sonları kurulan bu bit pazarı, antikalar, ikinci el eşyalar ve el yapımı ürünler için popüler bir alışveriş noktasıdır.

- Arbat Yürüyüş Caddesi – Şımkent: Hafta sonları açık olan bu sanat ve el sanatları pazarı, el yapımı takılar, resimler ve geleneksel Kazak el sanatları ürünleri sunar.
- Zarechny Pazarı – Oskemen: Günlük olarak açık olan bu geleneksel pazar, taze ürünler, et ve ev eşyaları gibi çeşitli ürünler sunar.

Düzenlemeler ve Güvenlik Önlemleri

Kazakistan'daki açık hava pazarları, belirli düzenlemelere tabidir:

- Yangın Güvenliği: Pazar alanlarında yangın güvenliği önlemleri alınmalıdır. Örneğin, açık pazarların üzerindeki barınaklar yanmaz malzemelerden yapılmalıdır.
- Ticaret Alanları: Pazarlar, sabit ve mobil ticaret yapılarıyla donatılabilir. Mobil dükkanlar, ticaret ekipmanlarıyla donatılmış özel araçlardır.
- Bilgilendirme: Pazar alanlarında, ticaret yerlerinin yerleşim planı, acil durum tahliye planları ve tüketici haklarıyla ilgili bilgiler gibi çeşitli bilgilendirme materyalleri bulunmalıdır.

Bu düzenlemeler, pazarların güvenli ve düzenli bir şekilde işletilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Markasız biçimde satılmakta olan Çin malları ile fiyat rekabeti içerisine girmenin uzun vadede üreticilerin zararına olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, söz konusu pazarlarda faaliyet göstermekte olan perakendeciler özsermayelerinin yetersiz olması nedeniyle üretici ve ithalatçılardan ya vadeli mal alma ya da faaliyetlerini konsinye olarak yürütme eğilimindedirler. Bahsi geçen dezavantajlarına rağmen Kazakistan'daki açık hava pazarlarının önemi yadsınamaz durumdadır. Özellikle gıda dışı perakendecilikte Almatı'nın en büyük açık hava pazarı olan Baraholka, Astana'nın en büyük açık hava pazarı olan Ortalık Bazar tekstilden mücevherata, hazır giyimden mobilyaya toptan ve perakende satış gerçekleştirilen bir pazar niteliğindedir. Elektronik ürünlerin Kazakistan kırsalına dağıtımında bu pazarın önemli bir yeri vardır. Toptan ve perakende meyve, sebze ve gıda satışında Almatı'nın en büyük açık hava pazarı konumunda olan Altın Orda pazarı ise, Almatı şehri ile Almatı Eyaletinin 5,5 milyon kişilik nüfusuna, Astana'nın en büyük açık hava pazarı konumunda olan Shanghai pazarı ise, Astana şehrinin 1,5 milyon kişilik nüfusuna hitap etmektedir. Kazakistan'daki açık hava pazarları genellikle pazartesi günü hariç olmak üzere her gün çalışmaktadır.

Distrübütörler

Kazakistan'da pazara giriş stratejisi olarak yerel ortak/ortaklarla işbirliğine gitmek ve etkili iş geliştirme için sahada bulunmak önem arz etmektedir. Birçok ihracatçı firma, ülkeye sevk ettikleri malların gümrük işlemlerini sonuçlandırmak, yerleşik toptancılar ve/veya perakendecilerle ilişkilerini düzenlemek, ürünlerini doğrudan kamu kurumlarına ya da büyük şirketlere pazarlamak ve satış sonrası hizmetleri yürütmek için Kazakistan merkezli firmalarla işbirliğine girmektedir. Ülkede pek çok distribütör faaliyet göstermektedir. Elektronik ortamda bir gün önceden satış yapılan noktadan, satış personeli aracılığıyla sipariş alınmakta, sonraki gün ise taşıyıcılar tarafından mal teslim edilmektedir. Genellikle bakkal gibi düşük stokla ve günlük tüketim malları üzerine çalışan küçük işyerlerine her gün, market restoran veya otel gibi işletmelere ise haftalık dağıtım gerçekleştirilmektedir.

Kazakistan açısından distribütörlerle çalışma usulü olarak verilebilecek en uygun örnek, distribütörün deposunun kullanıldığı ve dağıtım araçlarının distribütörün mülkiyetinde olduğu modeldir. Bu uygulamada distribütöre aylık satış hedefleri verilmekte, distribütör ücretsiz temin edilen ürünlerle desteklenmekte ve satışları artırmaya teşvik edilmektedir.

Bayilik

Pazara girişte firmaların izledikleri yöntemlerden biri de bayilik vermektir. Özellikle markalaşmaya ve bayilik sistemi kurmaya odaklanmış olan yabancı firmalar, markalarını yoğun reklam kampanyalarıyla desteklemekte, bayilik sistemini modern teknolojileri kullanarak organize etmekte, elektronik stok takip sistemleri ve gelişmiş dağıtım ağları ile başarıya ulaşabilmektedirler. Kazakistan'da hala perakendeciliğin büyük bir kısmının açık pazarlarda ve barakalarda yürütülmeye devam ediliyor olması neticesinde yabancı firmalar bayilik verebilecekleri yeterlilikte Kazak firma bulmakta zorlanabilmektedir. Bu nedenle öncelikle Kazakistan'da kendi mağazalarını ve "show roomlarını" açan üretici firmalar, marka değeri yarattıktan sonra bayileşme yoluna gitmektedirler.

Ülke genelinde kabul görmüş ödeme biçimi mal mukabili nakit ödemedir. Astana ve Almatı şehirlerinde banka kartıyla ödeme yapmak yaygındır. Bu kapsamda, yukarıda sıralanmış dağıtım kanallarından hangisi kullanılacak olursa olsun firmalarımızın öncelikli olarak tercih etmesi gereken ödeme yolunun nakit olması tavsiye edilmektedir. Ancak, özellikle bayilik sistemi kuran markalar kendi bayileriyle açık hesap çalışabilmekte veya doksan güne varan vadelerle ürün göndermek durumunda kalabilmektedirler. Bu aşamada, sözleşmeler önem kazanmaktadır. Kazak Ticaret Kanunu, alacak verecek ilişkilerinde yapılan sözleşmeleri bağlayıcı kabul etmektedir. Bununla birlikte Kazak iç hukuk sisteminde mahkeme kararlarının çıkması zaman alabilmekte, sistem kişilerin istismarına açık olabilmekte ve dolayısıyla nadiren de olsa mağduriyetler ortaya çıkabilmektedir.

Tüketici Tercihleri

2020 yılında başlayan Covid-19 pandemisi, Kazakistan'da müşteri davranışlarını etkilemiş ve internette alışverişin yeni tüketici segmentlerine girmesini hızlandırmıştır.

Bu çerçevede, söz konusu süreçte;

- Kazakistan'da 50 yaşın üzeri internette alışveriş yapan müşterilerin payı önemli ölçüde artmış,
- Çevrimiçi perakende satışlar genel olarak artış göstermiş,
- Ülkenin uzak bölgelerinden gelen çevrimiçi siparişlerde artış kaydedilmiştir.

Harcanabilir gelir artışı paralelinde değişmekte olan tüketici tercihlerinde; daha yüksek standartlarda alışveriş ortamı sunan, sağlık ve hijyenik açılardan denetlenen ürünlere raflarında yer veren süpermarketler ve hipermarketlerden, haftalık alışverişler yaparak, mümkün olan en kısa sürede tüm ihtiyaçları karşılamak yönünde eğilim gözlenmektedir. Ancak ekmek veya süt gibi günlük satın alınan gıda maddeleri hala geleneksel bakkallardan, et ve meyve sebze ise açık hava pazarlarından temin edilmektedir.

Kazak tüketicileri giyimlerini, kullandıkları araçları ve yemek yedikleri restoranları birer prestij unsuru olarak değerlendirmekte olup bunlarla ilgili harcamalarda daha esnek olabilmektedir. Artan harcanabilir gelir sonucu prestij unsuru olarak değerlendirilen bahse konu giderlerin tüketici bütçesi içerisindeki payı artış göstermektedir.

Marka bilincinin büyük bir hızla gelişmekte olduğu ülkede, özellikle kültürel anlamda ve marka bilinci üzerindeki Rus etkisi azalmaktadır. Ülkede Rus markalarının, televizyon kanallarının tüketici tercihleri üzerindeki etkisi geçmişe göre azalmakla birlikte hala devam etmektedir.

Kazakistan'da tüketici tercihlerinde bölgesel farklılıklar da bulunabilmektedir. Örneğin Astana'da bulunan tüketiciler açısından marka prestiji ön planda olabilmektedir. Almatı'da bulunan tüketicilerin ise genel anlamda Kazakistan'ın en bilinçli tüketicileri olduğu ve alışverişlerinde, fayda maliyet analizlerinde diğer bölgelere kıyasla daha rasyonel davrandıkları bilinmektedir. Özellikle elektronik ürünlerde ve beyaz eşyada satın alacakları ürünlerin fiyatlarını internetten araştırmakta, ürünlerle ilgili forumları ve şikâyetleri takip etmektedirler.

Kazakistan bağımsızlığını kazandığı 1991 yılından itibaren sürekli gelişme gösteren ve ilerleme kaydeden bir ülkedir. Ülkenin bu yapısı halka da yansımış olup tüketiciler yeniliklere karşı açık fikirlidir. Bu kapsamda, pazarın gelişime açık olması ve tüketicilerin yeni ürünlere açık fikirli olarak yaklaşmaları tanıtım faaliyetlerinin önemini arttırmaktadır. Genel anlamda, Kazakistan pazarının reklam duyarlılığı yüksek olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan, marka sadakatinin yüksek olduğu pazarda, tüketiciler kullanmakta oldukları markaları ancak daha kaliteli ürün kullanmak amacıyla terk etmektedirler. Bu durum artan harcanabilir gelir nedeniyle sıklıkla yaşanmaktadır. Tanıtımda en etkin araç başta Instagram olmak üzere sosyal medya ve televizyondur.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Doğrudan pazarlama, özellikle Almatı ve Astana gibi büyük şehirlerde daha yaygındır. Söz konusu pazarlama stratejisinin Kazakistan'daki en çok uygulanan biçimleri satış noktalarında ücretsiz numune dağıtımı, kültürel etkinlikler ve tüketiciye ürünleri tanıtmak için gerçekleştirilen ev ziyaretleridir. Doğrudan satışlar ve kataloglar üzerinden satışlar özellikle kozmetik sektöründe popülerdir.

Kişisel internet kullanımının ve penetrasyonunun da özellikle Dijital Kazakistan programı sayesinde, Kazakistan genelinde arttığı ifade edilmelidir. Bu çerçevede, daha fazla tüketici ve şirket daha kolay ve kaliteli internet erişiminden faydalanmaktadır.

Karşılaştırmalı fiyat avantajı nedeniyle Çin malları pazarda talep görmekle birlikte, Türk ürünlerine yönelik artan ilgi söz konusudur. İhraç mallarımızın halk arasında popüler olmasının nedenlerinden biri de Türk dizileridir. Kazakistan'da yaygın olarak takip edilen Türk dizileri, tüketime yönelik alışkanlıkları etkileyebilmektedir.

Pazarda görünürlük, Kazak halkının yaygın olarak tercih ettiği alanlarda yürütülen perakende faaliyetleri ve bunların sosyal/görsel medya üzerinden desteklenmesi ürünlerimizin Kazakistan pazarındaki satışını desteklemektedir. İyi planlanmış reklam kampanyaları, sosyal medya kullanımı ve diğer pazarlama teknikleri, ürün veya hizmetin satışını artırabilir.

Kazakistan'da müşteri memnuniyeti ve müşteri hizmetleri önemlidir. İyi bir müşteri hizmetleri deneyimi sunmak, müşterilerin tekrar alışveriş yapmalarını teşvik edebilir ve olumlu sözlü reklam yoluyla yeni müşterilerin kazanılmasına yardımcı olabilir.

Bu faktörlerin yanı sıra, demografik değişiklikler, ekonomik koşullar ve hükümet politikaları da satışını etkileyebilir ve satış tekniklerinin şekillenmesinde rol oynar.

Kamu İhaleleri

Kazakistan'da ihale süreçlerinde etkin olarak yer alınabilmesinde, kamu kurumları ve ilgili otoritelerle yaygın ve sürekli bir ilişki ağının tesis edilmesi önem taşımaktadır. 2016 yılından beri devlet tarafından yapılan ihalelerin önemli bir kısmı 'K.C. Devlet Satınalma' sitesi (<http://www.qoszakup.gov.kz/>) üzerinden yayınlanmakla birlikte, firmalarımızın Kazakistan pazarında ofis açarak ihale süreçlerini doğrudan yerinde takip etmeleri, güçlü bir network oluşturmalarında yarar görülmektedir.

Firmaların Kazakistan pazarında ofis açarak yerel düzeyde bir varlık oluşturmaları, ihale süreçlerini daha etkin bir şekilde takip etmelerini ve yerel paydaşlarla güçlü ilişkiler kurmalarını sağlamaktadır. Bu sayede ihalelerde daha fazla fırsat elde etmek ve rekabet avantajı sağlamak mümkün olabilir.

'K.C. Devlet Satınalma' portalında ihalelere katılabilmek için elektronik imza olması ve siteye kayıt yapılması şarttır. Elektronik imza K.C. Halka Hizmet Merkezi'ne başvurularak alınır. Sonra kendi ürünlerini ve hizmetlerini tanıtmak isteyen iş adamları devlet tarafından verilen ihalelere katılabilir. İhaleler hakkındaki bilgilere "Объявления (ilanlar)", "Лоты (lot)", "Итоги (sonuçlar)", "Планы закупок (satınalma planı)", "Договоры (anlaşmalar)" bölümlerinde ya da arama sisteminde ilgilendiği ilan başlığını yazarak (Örneğin, "строительные работы" (inşaat işleri)) ulaşılabilir.

Kazakistan ihale sitelerinin diğer linkleri ise aşağıda sıralanmıştır:

www.zakup.sk.kz

www.tenderplus.kz

www.zakupki.kz

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Kişi başına düşen ekilebilir arazi bakımından dünya sıralamasında ikinci sırada yer alan Kazakistan, 70'den fazla ülkeye ihracat yapan dünyanın en büyük 10 tahıl ihracatçısından birisidir. Kazakistan topraklarının yaklaşık %74'ü tarıma uygundur. Kazakistan, tarımın nüfusun büyük bir kısmı için geçim kaynağı olduğu bir ülkedir. Sektörde 1,4 milyondan fazla kişi istihdam edilmektedir. Nüfusun %43'ü kırsal alanlarda yaşamaktadır. Öte yandan, Kazak tarımı, toplam GSYİH'nın %10'undan daha azını sağlamakta ve Kazakistan ekonomisinin küçük ölçekli bir sektörünü oluşturmaktadır.

Ülkenin tahıl yetiştirilen bölgelerinde, ağırlıklı olarak güçlü ve sert, gluten içeriği yüksek buğday çeşitleri yetiştirilmektedir. Söz konusu buğday dünya pazarında büyük talep gören tarımsal ürünlerden birisidir. Tahıl ekimi genel olarak on sekiz milyon hektarlık bir alanı kaplar ve bunun on iki milyon hektarı brüt verimi altı yüz bin ton olan buğdaya tahsis edilir.

Kazakistan'da pirinç, karabuğday, kolza tohumu, soya fasulyesi, yulaf, pamuk, şeker pancarı ve birçok sebze ve meyve de yetiştirilmektedir. Bununla birlikte, ithal gıda ürünlerine yönelik artan talep, Kazakistan'ı 2004 yılından bu yana net bir tarım ürünleri ithalatçısı haline getirmiştir.

Tarım arazileri tarımsal ihtiyaçlara tahsis edilen arazilerdir. Bir köylü veya çiftlik işletmesinin işletilmesi için arazi parsellerinin sağlanması yarışma (ihale) temelinde gerçekleştirilir.

Kazakistan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı, tarımsal sanayi kompleksi alanında liderlik sağlayan merkezi yürütme organıdır. Ayrıca, tarım alanında devlet politikasının uygulanmasından sorumlu iki büyük ulusal işletme şirketi bulunmaktadır. Bunlar devlet politikalarının uygulanmasından sorumlu "Baiterek" Ulusal Yönetim Holding A.Ş. ve Ulusal Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi'dir.

Günümüzde Kazakistan'ın tarım sektöründe üç ana ekonomik varlık biçimi bulunmaktadır:

- 1) Tarımsal işletmeler;
- 2) Çiftlikler;
- 3) Bireysel girişimcilerin yanı sıra kırsal kesimde yaşayan bireyler olan kişisel iştirak parselleri.

Kazakistan'daki büyük tarım işletmeleri, tarımsal üretim kooperatifleri, sınırlı sorumlu tarım işletmeleri, anonim şirketler, kredi ortaklıkları, büyük tarım işletmeleri ve diğer şekillerden oluşmaktadır.

Kazakistan'da geleneksel tarım dalı hayvancılıktır. Hayvancılık faaliyetleri nüfusa gıda ve hafif sanayiye ise hammadde sağlamaktadır. Kazakistan'da ortalama olarak yılda yedi yüz elli bin tona kadar et, dört buçuk milyon tondan fazla süt, yaklaşık iki buçuk milyar yumurta, otuz bin ton yün üretilmektedir. Kazakistan'ın kuzey bölgelerinde süt sığırcılığı; güney bölgelerinde sığır yetiştiriciliği, koyun yetiştiriciliği, at yetiştiriciliği ve deve yetiştiriciliği; batı

ve doğu bölgelerinde siğır yetiştiriciliği ve at yetiştiriciliği yaygındır. Kümes hayvanı yetiştiriciliği neredeyse ülkenin tüm bölgelerinde mevcuttur.

İstatistiklere göre, Kazakistan, yüzölçümü bakımından dünyanın en büyük dokuzuncu ülkesi olup toplam alanı yaklaşık 2.724.900 km²'dir. Bu, 272.490.000 hektar'a denk gelmektedir.

Kazakistan'da arazilerin kullanım dağılımı şu şekildedir:

- Tarım arazisi: %77,4
- Ekilebilir arazi: %8,9
- Ormanlık alan: %1,2
- Diğer: %21,4

Bu oranlara göre tarım arazisi yaklaşık 210.900.000 hektar'dır.

Kazakistan'ın geniş arazileri, tarım ve hayvancılık faaliyetleri için büyük potansiyel sunmaktadır. Tarım arazilerinin yaklaşık yüzde 75'i hayvanların otlatılması için kullanılmaktadır. Ancak, iklim koşulları ve su kaynaklarının dağılımı gibi faktörler, tarım yapılabilir alanların etkin kullanımını etkilemektedir.

Burada son dönemde not edilmesi gereken gelişmelerden biri ise 2021 yılında Kazakistan'da yabancı uyruklu vatandaşlara ve tüzel kişiliği olan yabancı kuruluşlara tarım arazilerinin satılması ve kiralanmasının yasaklanmasına ilişkin mevzuat düzenlemesidir.

Sanayi

Ekonomisi halihazırda petrol ve madenlerin çıkarılması ile bunların ihracatına dayanan Kazakistan'da, ekonomik çeşitliliğin sağlanması ve bir sanayi altyapısının oluşturulması amacıyla politikalar uygulanmakla birlikte, üretime yönelik yatırımlar ağırlıklı olarak petrokimya ve metalürji sanayine gelmeye devam etmektedir.

Sektörel çeşitliliğin sağlanması ve yer altı kaynaklarına dayanan iktisadi yapının dönüştürülerek sanayi üretiminin geliştirilmesini teminen, Özel Ekonomik Bölgeler kapsamında sağlanan teşvikler yoluyla ülkeye doğrudan yabancı sermaye çekilmeye çalışılmaktadır. Ülkede halihazırda 14 Özel Ekonomik Bölge bulunmakta olup, yatırımcı firmalara çeşitli vergi muafiyetleri, uygun faizli kredi tahsisleri başta olmak üzere çeşitli teşvikler sağlanmaktadır.

Kazakistan ekonomisi, geniş doğal kaynakları ve stratejik coğrafi konumu sayesinde sanayi sektörlerinde önemli bir çeşitliliğe sahiptir. Sanayi, Kazakistan'ın GSYİH'sinin önemli bir kısmını oluşturur ve aşağıdaki başlıca sektörler ekonomiye büyük katkı sağlar.

1. Petrol ve Doğal Gaz Sektörü

- Kazakistan, dünya çapında büyük petrol ve doğalgaz rezervlerine sahiptir. Bu sektör, ülkenin en büyük ihracat kalemi ve en önemli gelir kaynağıdır. Kazakistan, petrol üretiminde Orta Asya'nın en büyük üreticisi ve dünya genelinde 20. sırada yer almaktadır.

- Petrol üretimi
- Doğal gaz üretimi
- Rafine petrol ve petrokimya ürünleri üretimi

2. Madencilik ve Metal İşleme Sektörü

- Kazakistan, dünyada en büyük krom, uranyum ve toryum rezervlerine sahip ülkelerden biridir. Ayrıca bakır, altın, kömür ve demir cevheri gibi diğer değerli madenlerin üretiminde de önemli bir yer tutar.
- Krom ve uranyum madenciliği
- Altın ve bakır madenciliği
- Çelik ve demir üretimi
- Kömür madenciliği

3. Tarım ve Gıda Sanayi

- Kazakistan, özellikle buğday, arpa ve et ürünleri üretiminde önemli bir rol oynamaktadır. Ülke, dünyanın en büyük buğday üreticilerinden biridir. Tarım sektörü, özellikle gıda işleme ve organik ürün üretimi açısından büyüme göstermektedir.
- Tarım ürünleri (buğday, arpa, pamuk)
- Et ve süt ürünleri işleme
- Gıda işleme sanayi

4. Kimya ve Petrokimya Sanayi

- Kazakistan, petrokimya ürünleri, gübre, plastik ve ilaç sanayilerinde gelişim göstermektedir. Ülke, tarım için kullanılan kimyasallar ve gübre üretiminde önemli bir oyuncudur.
- Gübre üretimi
- Petrokimya ürünleri (polietilen, plastik)
- Kimyasallar ve ilaç üretimi

5. İnşaat ve Altyapı Sektörü

- Kazakistan, özellikle şehirleşme sürecinde büyük altyapı projelerine yatırım yapmaktadır. İnşaat sektörü, özellikle yol, köprü, konut ve sanayi yapılarıyla büyümektedir.
- Altyapı projeleri
- Konut ve ticari inşaat
- Ulaşım (demir yolu, kara yolu, havayolu)

6. Otomotiv ve Makine İmalatı

- Kazakistan'da otomotiv ve makine imalatı sektörü giderek büyümekte olup, özellikle yerli otomobil üreticileri ve sanayi makineleri üretimi önemli yer tutmaktadır.
- Otomotiv üretimi (otomobil ve yedek parça)
- Tarım makineleri ve sanayi makineleri üretimi

7. Elektrik ve Yenilenebilir Enerji Sektörü

- Kazakistan, enerji alanında büyük bir potansiyele sahiptir. Elektrik üretiminde kömür başta olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarına da yatırım yapılmaktadır.
- Elektrik üretimi (kömür, doğalgaz, yenilenebilir kaynaklar)

- Güneş ve rüzgar enerjisi yatırımları

Kazakistan dünya genelinde önemli bir enerji üreticisi haline gelme hedefiyle çalışmaktadır. Şehirleşme ve gelir düzeyindeki yükseliş ile birlikte ülkede enerji ihtiyacı da giderek artmaktadır. Bununla birlikte, mevcut elektrik üretim santralleri ülkenin elektrik enerjisi ihtiyacını karşılayamamakta ve bir kapasite açığı yaşanmaktadır. Enerji dağıtım şebekesinin eski olması nedeniyle oluşan enerji kaybı kapasite açığını arttırmaktadır. Oluşan bu enerji üretim açığı sınır komşusu Rusya ve Özbekistan'dan ithalat yolu ile karşılanmaktadır. Tahminler, bu enerji açığının 2031 yılına kadar 4,8 gw'a çıkacağı yönündedir. 2035 yılına gelindiğinde ise enerji fazlası oluşması beklenmektedir.

8. İleri Teknoloji ve Dijitalleşme

- Son yıllarda Kazakistan, teknoloji ve dijitalleşme alanında yatırımlar yapmaya başlamıştır. IT ve yazılım geliştirme sektörü büyümektedir, ancak bu alanda hala gelişim sürecindedir.
- Yazılım geliştirme ve IT hizmetleri
- Dijital ödeme sistemleri ve e-ticaret

Kazakistan hükümeti, yapay zekayı geliştirmeye yönelik 2024-2029 dönemini kapsayan 5 yıllık "Yapay Zekayı Geliştirme Konsepti"ni kabul etti. Programla yapay zeka kullanımı özellikle devlet idaresi, petrol ve gaz, madencilik, enerji, ulaştırma, lojistik, su temini ve tarım sektörlerinde yaygınlaştırılacak. Sektöre verilen önemin sonucu olarak Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım-Jomart Tokayev'in 18 Eylül 2025 tarih ve 997 Sayılı Kararnamesiyle Dijital Gelişme, İnovasyon ve Uzay Sanayi Bakanlığı yeniden yapılandırılarak Yapay Zekâ ve Dijital Gelişme Bakanlığı kuruldu.

Kazakistan'ın ekonomisi, yukarıda belirtilen sektörlerin hepsinin katkılarıyla giderek daha çeşitlenmiştir. Petrol ve doğal gaz sektörü hâlâ ekonominin en büyük sektörü olmasına rağmen, maden, tarım, kimya ve inşaat gibi sektörlerdeki büyüme de ekonomiye önemli katkılar sağlamaktadır.

Kazakistan, büyük doğal kaynak rezervleri sayesinde ihracat geliri elde etmektedir. Ülkede üretim ve ihracat kapasitesinin artırılması hedeflenmektedir.

Kazakistan, bu sektörlerle yatırım yapmaya devam ederek ekonomik çeşitliliği artırmayı ve sürdürülebilir büyümeyi hedeflemektedir.

Hafif Sanayi

Hafif sanayi alanında hammadde işleme teknolojilerinin geliştirilmesi, yüksek katma değerli ürünler üretilerek dahili pazarın ihtiyaçlarının karşılanması ve ihracatın artırılması başlıca stratejik hedefler olarak belirlenmiştir. Günümüzde Kazakistan tekstil başta olmak üzere, hafif sanayi ürünlerine olan ihtiyacını ağırlıklı olarak ithalat yoluyla karşılamaktadır. Geçiş dönemi ekonomik sorunlarından en çok etkilenen ve üretimi neredeyse durma noktasına gelen sektörlerin başında hafif sanayi gelmektedir. Nitekim Kazakistan'ın toplam sanayi üretiminde hafif sanayinin payı sadece %0,9 düzeyindedir. Hafif sanayi üretiminin yaklaşık %38'i tekstil ve hazır giyimin, %11'i ise deri mamullerine yöneliktir. Bu alandaki ithalatta ise tekstil ve hazır giyimin payı %75'tir. Gerek ayakkabı ve diğer deri mamuller, gerekse de tekstil

ve hazır giyim üretimi için yeterli hammaddeye sahip olan Kazakistan, önümüzdeki yıllarda bu potansiyelini kullanarak ithalatın önüne geçebilecek rekabetçi, kaliteli ürünler üreten ulusal hafif sanayi sektörünün şekillendirilmesini amaçlamaktadır. Türkiye’de üretilen tekstil ve deri ürünlerinin Kazakistan pazarında büyük rağbet gördüğü dikkate alındığında, Kazakistan’da aynı standartlarda üretim yapacak şirketlerimizin bu alanda yer alabilecekleri değerlendirilebilir.

Makine

Kazakistan makine sektörünün temel amacı dahili pazarın ihtiyaçlarının azami ölçüde karşılanması ve yüksek katma değerli ürün ihracatının artırılmasına olanak sağlayacak üretim yapısının şekillendirilmesidir. Makine ve ekipman ithalatı Kazakistan’ın genel ithalatı içerisinde ilk sırada yer almaktadır ve talep büyük ölçüde ithalat yoluyla karşılanmaktadır.

Nükleer Endüstri

Kazakistan’da nükleer endüstrinin öncelikli sektörler arasında bulunmasının temel nedeni ülkenin sahip olduğu zengin uranyum rezervleridir. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı’nın verilerine göre, dünyada kanıtlanmış uranyum rezervlerinin %19’u Kazakistan’da bulunmaktadır. Ülke 2009 yılında dünyanın en büyük uranyum üreticisi konumuna gelmiştir.

Ülkede nükleer sanayi ile ilgili bütün faaliyetler Kazatomprom A. Ş. tarafından yürütülmektedir. Şirket hisselerinin %100’ü Samruk Kazına Ulusal Refah Fonu üzerinden Kazakistan Cumhuriyeti devletine aittir.

Kazakistan, nükleer endüstri açısından oldukça önemli bir konumda yer almaktadır. Ülke, zengin uranyum rezervlerine sahip olup, bu doğal kaynağı kullanarak nükleer enerji üretimi ve nükleer sanayi alanlarında güçlü bir altyapıya sahiptir. Kazakistan’daki nükleer endüstrisi, özellikle uranyum madenciliği ve nükleer enerji üretimi açısından global olarak önemli bir yere sahiptir.

Nükleer Enerji Üretimi

- Nükleer Santral Kuruluşu: Kazakistan, hâlihazırda büyük ölçekli nükleer santral projelerine sahip olmamakla birlikte, ülkede nükleer enerji üretimi için yatırımlar yapılmaktadır. Ülke, enerji üretimi ve enerji güvenliği konusunda nükleer enerjiyi bir seçenek olarak değerlendirmektedir.
- Enerji İhtiyacı: Kazakistan, fosil yakıtlara dayalı enerji üretiminin yanı sıra, temiz ve sürdürülebilir enerji kaynaklarına olan ihtiyacı gidermek amacıyla nükleer enerjiye yatırım yapmayı planlamaktadır. Bu bağlamda, ülke, nükleer enerjiye yönelik projelere öncelik vermektedir.
- Rusya ile İşbirliği: Kazakistan, nükleer sanayi alanında Rusya ile işbirliği yapmaktadır. Özellikle, Kazakistan’ın uranyum üretimi ve işlenmesi Rusya’ya ihraç edilmekte, bunun yanında Rusya ile nükleer yakıt üretimi ve nükleer santral inşası konularında ortaklıklar kurulmaktadır.
- Uluslararası Pazar: Kazakistan, uranyum üretiminde sadece iç talebi karşılamayı değil, aynı zamanda uranyum ihracatı yaparak dünya pazarına da katkı sağlamaktadır. Başta Çin, ABD ve Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok ülkeye uranyum ihracatı yapılmaktadır.

Kimya

Kimya sanayi, Kazakistan sanayisinin diğer sektörlerinin hammadde, yarı mamul ve malzeme ihtiyacının karşılanması açısından büyük rol üstlenmektedir. Sektörde öncelikli hedef ileri teknolojik, inovatif ve ihracata dönük yüksek katma değerli ürünlerin üretiminin sağlanması ve ulusal kimya sanayisinin rekabet gücünün artırılmasıdır.

Kazakistan'ın ithal ettiği kimya sanayi ürünleri içerisinde gübreler, temizlik kimyasalları vs. katma değeri yüksek mamuller ağırlıktadır. Bu çerçevede, sektörde önemli yatırım potansiyeli bulunmaktadır. Zengin hammadde kaynakları kimya sanayinin gelişmesi için elverişli zemin oluşturmaktadır.

Kazakistan, son yıllarda kimya sanayisini geliştirmeye yönelik önemli adımlar atmaktadır. Bu sanayi, ülkenin ekonomik büyümesinde önemli bir rol oynamakta ve kazanç elde etmesine katkı sağlamaktadır. Kazakistan, doğal kaynaklar açısından zengin bir ülke olup, kimya sanayisinin gelişmesi için gerekli olan ham maddelere sahip olması, bu alanda büyük bir potansiyel sunmaktadır.

Kazakistan, kimya sanayisinin gelişmesi için temel bir avantaj olan zengin doğal kaynaklara sahiptir. Ülke, petrolden doğalgaza, kömürden çeşitli metal ve minerallere kadar birçok önemli hammadde kaynağına sahiptir. Kimya sanayisinin temel hammaddeleri arasında fosfat, potas, kükürt, petrol ürünleri ve doğal gaz yer almaktadır. Bu doğal kaynaklar, Kazakistan'ın kimya endüstrisinin büyümesinde kritik bir rol oynamaktadır.

Kazakistan, kimya sanayisinde üretilen ürünlerin bir kısmını ihraç etmektedir. Ülke, özellikle komşu ülkeler olan Rusya, Çin, Özbekistan ve diğer Orta Asya ülkelerine kimyasal ürünler ihraç etmektedir. Ayrıca, Batı Avrupa ve diğer uluslararası pazarlara da kimyasal ürün ihracatı yapmaktadır.

Sanayi İnovasyonu ve Teknolojik Gelişmeler

Kazakistan, kimya sanayisinde daha modern üretim teknolojilerinin kullanılması ve endüstriyel inovasyonlar için çeşitli yatırımlar yapmaktadır. Bu, daha verimli ve çevre dostu üretim yöntemlerinin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda, kimya sektöründeki iş gücü kalitesini artırmaya yönelik eğitim programları ve araştırma geliştirme (Ar-Ge) faaliyetleri de artmaktadır.

Kazakistan, kimya sanayisini geliştirmek için büyük yatırımlar çekmeye çalışmaktadır. Bu doğrultuda, hükümet çeşitli teşvikler ve destekler sunmaktadır. Özellikle petrokimya sektöründe yatırımlar yapılması teşvik edilmekte ve yabancı yatırımlar için çeşitli kolaylıklar sağlanmaktadır.

Kazakistan 2035 yılına kadar inovatif ürünlerin GSYH içindeki payını %3'e çıkarmaya çalışmaktadır. Üretim tesislerinde robot kurulumu ve teknolojilerin uygulanmasının yanı sıra güçlü bilimsel altyapının oluşturulması için bilim yoğun bölgelerin geliştirilmesi, bu yönde Kurçatov'da bilim şehri, Almatı ve Astana'da iki teknoloji parkının kurulması planlanıyor. Bilim insanları ve inovatif projeler için yeni bir destek sisteminin de oluşturulması düşünülmektedir. Dijital dönüşümde Alatau şehrinin oluşturulacak bağımsız bir ekonomik ekosistemiyle Orta Asya'nın yeni yatırım ve teknoloji merkezi olması yönünde proje

yürütülmektedir. Alatau şehri, ülkenin ilk tam dijital, akıllı şehri ve bağımsız ekonomik ekosistemi olarak inşa edilmektedir.

Hizmetler

Kazakistan'daki hizmetler sektörü son 20 yıl içerisinde GSYİH'deki payını %59 seviyesine çıkarmıştır. Hizmet sektörü ülkede en fazla istihdam sağlayan sektör konumundadır.

Kazakistan'da hizmet sektörü Astana ve Almatı gibi belli başlı kentlerde büyümektedir. Bununla birlikte, Kazakistan pazarının nispeten küçük olması ve Kazakistan'ın kentsel nüfusunun birbirinden çok uzakta bulunması hizmet sektörünü olumsuz etkileyen unsurlardır.

E-Ticaret

Kazakistan'da e-ticaret sektörü son yıllarda hızlı bir büyüme göstermektedir. Ülkede e-ticaret son beş yılda yedi kat büyümüştür. 2025 yılı itibarıyla e-ticaretin toplam perakende ticaret içindeki payı %25'e ulaşmış ve sektör 4 trilyon tenge (yaklaşık 8 milyar ABD doları) hacmine ulaşmıştır. Bu büyüme, 2020'den bu yana sektörün artmasıyla dikkat çekmektedir.

E-Ticaretin Ekonomik Katkısı

- İstihdam ve Verimlilik: E-ticaret sektörü, Kazakistan'da 500.000'den fazla kişiye istihdam sağlamış ve geleneksel perakende satışlara kıyasla iş gücü verimliliğini %30'dan fazla artırmıştır.
- Popüler Ürün Kategorileri: Tüketiciler en çok ev eşyaları, giyim, ayakkabı, gıda, kozmetik ve ilaç gibi ürünleri çevrimiçi olarak satın almaktadır.
- Devlet Politikaları ve Hedefler
- 2027 Eylem Planı: Kazakistan hükümeti, e-ticaretin gelişimini desteklemek amacıyla 2027 yılına kadar sektörü dijitalleştirmeyi ve tüketici haklarını korumayı hedefleyen bir plan benimsemiştir.
- 2030 Hedefi: E-ticaretin perakende içindeki payının 2030 yılına kadar %20'ye çıkarılması planlanmaktadır. Bu hedef doğrultusunda, yerli ürünlerin çevrimiçi platformlarda daha fazla temsil edilmesi ve lojistik altyapısının geliştirilmesi gibi adımlar atılmaktadır.
- KDV Yükümlülükleri: 2022 yılından itibaren, Kazakistan'da bireylere yönelik çevrimiçi ürün ve hizmet satan yabancı şirketler için Katma Değer Vergisi (KDV) yükümlülükleri getirilmiştir. Bu şirketlerin "şartlı" KDV mükellefi olarak kayıt olmaları ve belirli kriterler doğrultusunda KDV ödemeleri gerekmektedir.

Öne Çıkan Yerli Oyuncular

Kaspi.kz: Kazakistan merkezli fintech şirketi Kaspi.kz, ödeme sistemleri, çevrimiçi alışveriş ve kişisel finans hizmetlerini entegre eden "süper uygulama" modeliyle dikkat çekmektedir. Şirket, 2024 yılında Nasdaq borsasında halka arz edilmiş ve e-ticaret, dijital cüzdanlar, kişiden kişiye para transferi ve "şimdi al, sonra öde" gibi hizmetlerle büyümesini sürdürmektedir.

Gelecek Perspektifi

Kazakistan'da e-ticaret sektörü son yıllarda hızla gelişmektedir. Ülkenin genel ekonomik büyümesi, internet kullanım ücretlerinin uygun olması ve internet hizmetinin kullanımındaki artış, e-ticaretin popülerliğini artırmış durumdadır.

Kazakistan'da güvenli ödeme sistemlerinin yaygınlaşması, tüketicilerin çevrimiçi alışveriş yapmaya olan güvenini artırıyor. Banka kartları, dijital cüzdanlar ve diğer ödeme yöntemlerinin kullanımının yaygınlaşması, Kazakistan'da e-ticaretin gelişmesine katkıda bulunan önemli faktörlerden biridir.

Kazakistan, genç nüfusu, artan internet erişimi ve gelişen dijital ödeme sistemleriyle e-ticaret alanında büyük bir potansiyele sahiptir. Hükümetin destekleyici politikaları ve altyapı yatırımlarıyla, sektörün önümüzdeki yıllarda daha da büyümesi beklenmektedir.

Büyüyen orta sınıf, artan refah düzeyi ve düşük nüfus yoğunluğu Kazak toplumunun öne çıkan özellikleridir. Bahsi geçen özellikler Kazakistan'ı internet vasıtasıyla alışveriş ve posta yoluyla dağıtım için ideal bir ülke haline getirmektedir. 2020 yılından itibaren B2C kanalları aracılığıyla çevrimiçi ticaret ve ödeme işlemleri büyük ölçüde artmış ve dijital ticaretin gelişimi hızlandığı görülmektedir.

Ülkede en çok rağbet gören işletmeden tüketiciye e-ticaret kategorileri moda ve kozmetiktir. Bahse konu ürünlerin dışında multimedya, kitaplar, bilgisayar çevre birimleri ile aksesuarları, yazılım ve uçak/tren biletleri bu kapsamdaki diğer başlıklardır. Son 1-2 yıl içinde, tüketicilerin büyük market zincirlerinden alışveriş yapmaktan ise, gıda ve ev ihtiyaçlarını gidermek için kullanılan ürünleri yerli e-ticaret sitelerinden satın almayı tercih ettikleri görülmektedir.

Kazakistan, Ticaret ve Entegrasyon Bakanlığı, 2029 yılına kadar elektronik ticaretin toplam perakendedeki payının %18.5'e çıkarmayı hedeflemiştir. Elektronik ticaretin geliştirilmesi kapsamında Astana ve Almatı şehirlerinde elektronik ticaret ürünlerinin işlenmesi için fulfillment ve dağıtım merkezleri inşa edilmektedir.

Kazakistan, Orta Asya ve Kafkasya bölgesinin en büyük B2C e-ticaret pazarına sahip ülkesidir. Kazakistan'da online alışveriş 2000'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Öte yandan, Kazakistan'da e-ticaret sektörünün hala arzulanan seviyenin altında kaldığı belirtilmektedir.

Kazakistan'da çevrimiçi perakendecilerinden İnternet üzerinden yapılan siparişlerin ödemeleri çoğunlukla teslimatta nakit veya temassız ödeme özelliğine sahip yerel bir finansal teknoloji platformu olan «Kaspi» ile yapılmaktadır. Ülkede dijital bankacılık işlemlerinin üçte ikisinden fazlasının «Kaspi» sistemi tarafından karşılandığı ifade edilmektedir.

Ülkede, sınır ötesi e-ticaret son dönemde popülerlik kazanmaya başlamıştır. Kazakistan'da faaliyet gösteren yabancı e-ticaret şirketleri arasında önde gelenleri AliExpres, Amazon ve e-Bay'dir. Uluslararası kurye hizmeti şirketlerinin çoğunun Kazakistan'da temsilciliği bulunmaktadır ve anılan firmalar teslimat operasyonlarını desteklemek için çevrimiçi siteleri kullanılmaktadırlar.

Kazakistan'da 2000'den fazla online mağaza ve 100'den fazla büyük e-ticaret platformu (marketplace) faaliyet göstermektedir. Ülkedeki en popüler e-ticaret siteleri Kaspi.kz, OLX.kz, Halykmarket.kz, Satu.kz, Kolesa.kz, Flip.kz, Ozon, Technodom.kz ve Wildberries.kz'dir.

Kazakistan vatandaşlarının son yıllarda Çin e-ticaret sitelerinden yaptıkları siparişlerin sayısında artış kaydedilmektedir. Özellikle, AliExpress, Taobao, Pinduoduo, Temu gibi platformlar geniş ürün yelpazesi, rekabetçi fiyatlar ve dünya çapına kargo hizmetleri sunmalarıyla Kazakistan'da da oldukça popüler hale gelmiştir.

Kaspi.kz, Kazakistan'ın en büyük e-ticaret platformu olup, 14 milyon kullanıcıya sahiptir ve ülkenin internet ticaret pazarının yaklaşık %70'ini kontrol etmektedir. 2024 yılında Kaspi.kz, Türkiye'nin önde gelen e-ticaret platformlarından Hepsiburada'nın %65,41 hissesini 1,13 milyar dolar karşılığında satın almıştır. Bu satın alma, Kaspi.kz'nin uluslararası pazarlarda büyüme stratejisinin bir parçasıdır.

Kazakistan'da B2B e-ticaret pazarı ise büyümektedir. Kazak şirketler, güçlü bir marka algısı geliştirmek için web sayfalarına ve sosyal medya hesaplarına sahip olmanın bir zorunluluk olduğunun farkına varmaya başlamıştır. Bazı firmalar artık web sitelerinde ürün katalogları eklemektedirler. Ancak Kazakistan'da çoğu şirket, web sitelerini yalnızca sunulan ürün ve hizmetleri sergilemek için kullanmakta ve potansiyel müşterilerine çevrimiçi ödeme ve nakliye seçeneklerini henüz sunmamaktadır.

Hükümet, 2030 yılına kadar e-ticaretin perakende ticaretteki payını %20'ye çıkarmayı hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda dijital altyapının geliştirilmesi, lojistik sistemlerin iyileştirilmesi ve tüketici haklarının korunması gibi alanlarda çeşitli önlemler alınmaktadır.

Kazakistan'da e-ticaretin büyümesi, genç nüfusun artan internet kullanımı, dijital ödeme sistemlerinin yaygınlaşması ve mobil cihazların kullanımının artması gibi faktörlerle desteklenmektedir. Ayrıca, yerel ve uluslararası pazaryerlerinin rekabeti, tüketicilere daha iyi fiyatlar ve hizmetler sunarak sektörü olumlu yönde etkilemektedir.

Sonuç olarak, Kazakistan'da e-ticaret pazarı hızlı bir gelişim göstermekte olup, önümüzdeki yıllarda da büyümesini sürdürmesi beklenmektedir.

Kazakistan'da e-ticaret pazarı giderek gelişmekte ve sektöre giderek daha fazla lojistik ve pazarlama alanında hizmet sunan şirketler girmektedir. Dahası çevrimiçi alışverişin Kazakistanlılar arasında giderek daha yaygın hale geldiğini belirtmek gerekmektedir.

Madencilik

Madencilik sektörü, ülkenin GSYİH'sinin %13-14'ü; ihracatının ise %20'sinden fazlasını ortaya koymakta ve Kazak ekonomisinde önemli bir rol oynamaktadır. Anılan sektör, sanayinin diğer sektörlerinin hammadde ihtiyacının karşılanması açısından Kazakistan ekonomisinde kilit bir konuma sahiptir. Sektörün stratejik amacı rekabet gücünün yükseltilmesi, ürün çeşitliliğinin sağlanması ve işlenmiş, yüksek katma değerli mamullerin toplam üretimdeki payının artırılması olarak özetlenebilir. Nitekim, Kazakistan'ın ithal ettiği madencilik ve metal sanayi

ürünlerinin büyük kısmı işlenmiş mamullerden oluşmaktadır. Kazakistan'ın sahip olduğu zengin maden kaynakları sektöre ilgi duyan potansiyel yatırımcılar açısından başlıca cazibe unsurudur. Mevcut üretim kapasitesi göz önünde bulundurularak yapılan değerlendirmelere göre, Kazakistan'da ülkenin metalürji işletmelerinin hammadde ihtiyacını 50 ila 300 yıllık süre zarfında karşılamaya yetecek kadar maden kaynağı bulunmaktadır. Kazakistan'ın dünya rezervlerindeki payı; krom %30, manganez %25, demir %10, bakır %10, kurşun ve çinko %13 şeklindedir. Ülkede ayrıca uranyum, altın, kömür, boksit, fosfat, titanyum ve tungsten rezervleri bulunmaktadır. Kazakistan şu anda dünyanın önde gelen uranyum üreticilerinden birdir. Dünyanın üçüncü en büyük krom üreticisi ve yedinci en büyük çinko üreticisi yine Kazakistan'dır.

Kazakistan'daki madencilik sanayii esas olarak hammadde ile ana metallerin çıkarılmasına ve ihracatına odaklanmış bir yapıyı temsil etmektedir. Kazak madencilik endüstrisi ürünlerinin yaklaşık %80'i dünya çapında otuzdan fazla ülkeye ihraç edilmektedir. Bahsi geçen tutarın toplam ihracatın %20'sini ve ülkenin yıllık gelirinin ise %30'unu oluşturduğu bildirilmektedir. Madencilik sektörünün çıktısı ağırlıklı olarak Rusya, Çin ve Avrupa Birliğine ihraç edilmektedir.

Kazakistan maden sektöründeki dikkat çekebilecek iş fırsatları şunlardır: jeolojik keşif araştırmaları, madencilik yazılımı ve sistem geliştirme faaliyetleri, sondaj müteahhitliği, entegre proje yönetimi, sözleşme madenciliği, ekipman tedariki, laboratuvar ve danışmanlık hizmetleri, iş süreci danışmanlığı, diğer mühendislik hizmetleri ile araştırma ve geliştirme işbirlikleridir.

Enerji

Petrol ve Doğalgaz Sektörlerinin Altyapısının Geliştirilmesi ve Petrol İşleme

Kazakistan petrol endüstrisinin gelişimi açısından belirlenen stratejik hedefler aşağıda belirtilmektedir:

- Petrol ürünleri üretim hacminin artırılması ve kalitesinin yükseltilmesi,
- Dünya pazarlarında talep gören yüksek katma değerli petrokimya ürünlerinin üretimi,
- Yüksek katma değerli petrokimya ürünleri üretimi için hammadde tedariki,
- Hidrokarbon hammaddesinin kapsamlı ve çok aşamalı işlenmesinin sağlanması,
- Yüksek katma değerli inovatif mamullerin ve temel petrokimya ürünlerinin üretimi alanında faaliyet gösterecek KOBİ'lerin kuruluşunun teşvik edilmesi,
- Çevreye duyarlı üretim sistemlerinin devreye sokularak yaygınlaştırılması.

Kazakistan'da 3 petrol rafinerisi (Pavlodar, Çimkent ve Atırau şehirlerinde olmak üzere) faaliyet göstermektedir. Ancak Kazakistan'da hidrokarbon hammaddesinin tam olarak işlenmesini sağlayacak teknolojik üretim süreçleri mevcut değildir. Ülkede rafinerilerin modernizasyonu ve teknolojik açıdan yenilenmesi için çalışmalar yapılmakta ve yeni modern tesisler inşa edilmektedir. 2025-2040 yılları Petrol Rafineri Sanayinin Geliştirilmesi Konsepti kapsamında Kazakistan'da 4. petrol rafinerisi kurulması, Oral Bölgesinde düşünülen rafineri proje fizibilite çalışmalarının 2028-2030 arasında yapılması ve inşaat sürecine 2032 yılında başlanması öngörülmüştür.

Kazakistan, petrol ve doğalgazını başta Rusya, Çin ve diğer Orta Asya ülkelerine olmak üzere, boru hatlarıyla ihraç etmektedir. Bu taşıma yöntemi, petrol ve doğalgaz ihracatının en verimli ve yaygın yoludur. Kazakistan'ın petrol ihracatının yaklaşık %90'ı boru hatlarıyla taşınmaktadır.

- CPC (Caspian Pipeline Consortium) Boru Hattı: Kazakistan'ın en önemli petrol boru hattı olan CPC, Kazakistan'dan Rusya üzerinden Karadeniz'e ulaşan bir hattır. Bu hattın toplam kapasitesi, Kazakistan'ın petrol ihracatının büyük kısmını taşımaktadır. CPC boru hattı, Kazakistan'ın petrolünü Batı pazarlarına taşıyan ana hatlardan biridir.
- Kazakistan-Rusya Boru Hatları: Kazakistan, Rusya ile uzun bir sınır paylaşır ve bu nedenle Rusya'ya doğru da birçok boru hattı bulunmaktadır. Bu hatlar, Kazakistan'ın petrolünü Rusya'nın limanlarına ve Avrupa pazarlarına taşımaktadır.
- Kazakistan-Çin Boru Hattı: Çin'e yapılan petrol ve doğalgaz ihracatı, Kazakistan için önemli bir pazar oluşturmaktadır. Kazakistan, Çin'e doğru da bir dizi boru hattı kullanmaktadır. Bu boru hattı, Kazakistan'ın petrol ve doğalgazını doğrudan Çin'e taşımaktadır.
- Kazakistan'ın petrol ihracatını alternatif yollarla artırma çalışmaları kapsamında, 2022 yılında ulusal şirket KazMunayGas ile Azerbaycan petrol şirketi SOCAR arasında yılda 1,5 milyon ton petrolün Bakü– Tiflis– Ceyhan BTC) petrol boru hattı üzerinden taşınmasına ilişkin beş yıllık anlaşma imzalanmıştır. BTC hattıyla ilk gönderim 2023 yılında yapılmış olup, bu hattan 2025 yılında 27,18 milyon ton petrol taşınmıştır.

Demir Yolu Taşımacılığı

Demir yoluyla taşımacılık, Kazakistan'dan yapılan petrol ve doğalgaz ihracatında ikinci sıradadır. Kazakistan'ın demir yolu ağı, özellikle kara yolu taşımacılığına kıyasla daha az maliyetli ve daha uzun mesafelerde etkin bir taşımacılık alternatifi sunar. Ancak, demir yoluyla taşınan petrol ve doğalgaz miktarı boru hatlarına kıyasla daha düşüktür. Petrol ve doğalgaz ihracatının yaklaşık %5-10'u demir yolu ile taşınmaktadır.

- Kazakistan Temir Zholy (KTZ): Kazakistan'ın demir yolu şirketi olan KTZ, yurtiçi ve yurtdışındaki müşterilere petrol taşıma hizmeti sunmaktadır. Özellikle Çin ve Orta Asya'ya yapılan petrol ve doğalgaz sevkiyatları için demir yolu taşımacılığı kullanılmaktadır.

Deniz Taşımacılığı

Kazakistan'ın petrol ve doğalgaz ihracatının daha küçük bir kısmı deniz yolu ile taşınmaktadır. Bunun sebebi, Kazakistan'ın kara içi bir ülke olması ve denize doğrudan kıyısı olmamasıdır. Ancak, petrol, özellikle Karadeniz'e doğru taşınmakta ve buradan deniz yoluyla dünya pazarlarına ihraç edilmektedir.

- Hazar Denizi ve Karadeniz Limanları: Kazakistan, Hazar Denizi'ne kıyısı olan ülkelerle ticaret yapmaktadır. Petrol, CPC hattı üzerinden Rusya'ya ulaştıktan sonra Karadeniz'e taşınmakta ve dünya pazarlarına sevk edilmektedir.

Sıvılaştırılmış Doğalgaz (LNG) Taşımacılığı

Doğalgazın taşınması, genellikle boru hatlarıyla yapılırken, sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) sevkiyatı da yapılmaktadır. Ancak, LNG taşımacılığı Kazakistan için henüz sınırlı bir seviyededir. Sıvılaştırılmış doğalgaz sevkiyatı, özellikle uzun mesafeli taşımacılık ve deniz yolu taşımacılığı gerektiren durumlar için daha uygundur. Kazakistan'ın LNG ihracatının oranı düşüktür.

2025 yılında Kazakistan'da petrol üretim hacmi 99 milyon 550 bin tona olarak kaydedilmiştir. Söz konusu rakam, K.C. Enerji Bakanlığı'nın 2025 yılına belirlediği 96,2 milyon tonluk planı aşmış bulunmaktadır. Aynı yıl 78,7 milyon ton ham petrol de ihraç edilmiştir.

Kazakistan, yıllık petrol üretimi genellikle 80 ila 90 milyon ton arasında değişmektedir. Ancak, bu rakam yıllık bazda bazı dalgalanmalara tabi olabilir ve daha güncel veriler, ülkenin üretim kapasitesindeki artışlar veya azalışlarla değişebilir.

Kazakistan dünya çapında önemli bir petrol üreticisidir. Kazakistan, 2020'lerin başlarından itibaren petrol üretiminde stabil bir artış yaşamaktadır. Özellikle Tengiz, Kashagan ve Karachaganak gibi büyük petrol sahalarındaki üretim kapasitesinin artırılması, bu artışa önemli katkı sağlamıştır. Kazakistan'da yeni petrol sahalarının açılma gayretleri sürmektedir. 2026 yılında yeni proje Kalamkas-Deniz ve Hazar sahalarında açık deniz platformlarının inşasına başlanacaktır.

Üretim kapasitesi: Kazakistan, petrol üretimi konusunda dünya sıralamasında üst sıralarda yer almaktadır. Ülke, Orta Asya bölgesinin en büyük petrol üreticisi olup, dünya genelinde ise 15. sırada yer almaktadır.

Petrol sektörü ile ivme kazanan ekonomik büyümenin etkileri başta hizmet sektörü olmak üzere diğer sektörlerde de yansımıştır.

Kazakistan'da petrokimya endüstrisi büyümeye yoğunlaşan (Atırau bölgesi öne çıkmaktadır) önemli bir sektördür. K.C. Enerji Bakanlığı 2021 yılı içinde sektördeki üretim tesislerinin projelerini hızlandırmak ve potansiyel yatırımcılar için cazip koşullar oluşturmak amacıyla Ulusal Petrokimya Geliştirme Projesi'ni hazırlamıştır. Projede, petrokimya tesislerine hammadde tedariki, petrokimya kümesinin oluşturulması, üretim sürecindeki sonraki aşamaların geliştirilmesi gibi konularda karşılaşılan sorunların çözümüne ağırlık verilmiştir. Öte yandan, Hükümet ile yatırımcı arasında imzalanacak ve yatırımcının petrokimya projesi kapsamında ihtiyaçlarını dikkate alacak ayrı bir sözleşmenin taslağı hazırlanmaktadır.

Yenilenebilir Enerji

Kazakistan ekonomisinde öncelikli sektörler arasında özel bir yeri olan yenilenebilir enerji sektörünün geliştirilmesinde başlıca stratejik hedef enerji üretimi ve tüketiminde yenilenebilir kaynakların payının artırılmasıdır.

Kazakistan, son yıllarda yenilenebilir enerji sektörüne önemli yatırımlar yapmaya başlamıştır. Ülke, özellikle karbon salınımını azaltmayı ve enerji çeşitliliğini artırmayı hedefleyen sürdürülebilir enerji stratejilerine yönelmiştir. Kazakistan'da faaliyet gösteren yenilenebilir enerji tesislerinin sayısı, son yıllarda hızla artmıştır.

1. Toplam Yenilenebilir Enerji Kapasitesi: Halen Kazakistan'da toplam kapasitesi 3,5 GW 162 yenilenebilir enerji tesisi faaliyet göstermektedir. Bunun 67'si rüzgar, 49'u güneş, 43'ü su ve 3'ü biyogaz elektrik santralidir. Yenilenebilir enerji tesislerinin kurulu gücü hızla artmaktadır ve hükümet bu alanda büyük bir potansiyel görmektedir.

2. Faaliyet Gösteren Yenilenebilir Enerji Tesisleri:

- Rüzgar Enerjisi Tesisleri: Kazakistan, rüzgar enerjisinden faydalanmaya yönelik olarak önemli projelere imza atmıştır. Ülkede şu an 67 rüzgar enerjisi tesisi faaliyet göstermektedir. Özellikle ülkenin batı ve kuzey bölgelerinde rüzgar enerjisi potansiyeli oldukça yüksektir.
- Güneş Enerjisi Tesisleri: Kazakistan'da güneş enerjisi sektörü de hızla büyümektedir. Ülkede şu an yaklaşık 49 güneş enerjisi tesisi bulunmaktadır. Özellikle güneş enerjisi projeleri, ülkenin güney bölgelerinde yoğunlaşmıştır.
- Hidroelektrik Santralleri (HES): Kazakistan, hidroelektrik potansiyeline sahip bir ülkedir ve bu alanda da bazı önemli projeler mevcuttur. Ülkede faaliyette olan 43 hidroelektrik santral bulunmaktadır.

3. Yenilenebilir Enerji Yatırım ve Hedefler:

Kazakistan, yenilenebilir enerjinin toplam elektrik üretimindeki payının 2025'te %6'ya, 2030'da %15'e çıkarmak, 2050 yılına kadar yenilenebilir enerjiden kaynaklı elektrik üretimiyle toplam enerji tüketiminin yarısını karşılamak, 2060 yılına kadar da karbon nötr olmak hedefi belirlenmiştir. Devlet Desteği ve Teşvikler: Kazakistan hükümeti, yenilenebilir enerji projelerini teşvik etmek için çeşitli finansal ve vergi teşvikleri sunmaktadır. Yenilenebilir enerji sektörü, Kazakistan'ın enerji stratejilerinde öncelikli alanlardan birini oluşturmaktadır. Kazakistan'da, rüzgar, güneş ve hidroelektrik gibi çeşitli yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanılan 160'den fazla yenilenebilir enerji tesisi faaliyet göstermektedir. Bu tesislerin sayısının önümüzdeki yıllarda daha da artması beklenmektedir, çünkü Kazakistan, enerji dönüşümüne yönelik büyük adımlar atmaktadır.

Kazakistan devletinin yenilenebilir enerji yatırımlarına sağladığı özel destekler aşağıdaki şekildeki sıralamak mümkündür:

- Tesis inşaatı için arsa temininde öncelik,
- Enerji dağıtımı yapan kuruluşların yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjiyi öncelikli olarak satın alma zorunluluğu,
- Yenilenebilir kaynaklardan üretilen enerjinin dağıtım ağları üzerinden nakli sırasında ücret muafiyeti,
- Yenilenebilir enerji tesislerinin dağıtım kuruluşunun ağına bağlanması sırasında kolaylık.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Kazakistan'da iş kurmak için öncelikle ülkeyi ve bölge insanını iyi tanımak gerekir. Türk yatırımcıları genellikle inşaat sektörü, petrol sektörü, turizm ve otelcilik, savunma sanayi, ilaç ve kimya sanayi gibi sektörlerde ön plana çıkmaktadır. Kazakistan, Orta Asya'nın en fazla dış yatırım alan ülkesidir. Kurumsal ve büyük firmaların dışında küçük şirketler de ülkede boy göstermektedir. Kurumsal hizmetlere taşeron hizmeti vermek referansı kuvvetlendirecek ve ileriki dönemlerde daha büyük işler yapmayı sağlayacaktır.

Kazakistan'da İş Kültürü:

- Hiyerarşi ve Saygı: İş dünyasında ast-üst ilişkisi belirgindir. Kararlar genellikle üst düzey yöneticiler tarafından alınır ve yaşa, kıdeme büyük saygı gösterilir.
- İlişki Odaklılık: İş yapmadan önce güven ilişkisi kurmak önemlidir. İlk görüşmelerde samimiyetten çok profesyonellik beklenir.
- Toplantı Kültürü: Dakiklik beklenir ancak toplantıların başlaması veya kararların çıkması bazen zaman alabilir. Sabırlı olmak önemlidir.
- Giyim Tarzı: İş hayatında resmi ve şık giyim tercih edilir. Takım elbise ve klasik tarz standarttır.
- Dil Kullanımı: İş hayatında genellikle Rusça kullanılır. Kazakça resmi dil olsa da özellikle büyük şehirlerde İngilizce bilen profesyoneller de artmaktadır.
- İş Yapma Tarzı: Doğrudan ve net iletişim tercih edilir. Sözleşmelere ve resmi belgelere büyük önem verilir.

Kazakistan'da iş kurmak için gelen Türk firmaları özellikle inşaat, yemek, konaklama sektöründe kendilerini göstermişlerdir.

Kazakistan'da iş kuran Türk firmaları, en çok şu sektörlerde öne çıkmaktadır:

- İnşaat ve altyapı: Özellikle yol, köprü, konut ve AVM projelerinde Türk müteahhitlik firmaları çok aktif.
- Gıda ve restoran: Türk restoranları ve gıda üretim/tedarik şirketleri önemli bir yer tutuyor.
- Tekstil ve hazır giyim: Kazakistan'da Türk tekstil markaları ve mağazaları oldukça yaygın.
- Eğitim: Türk okulları ve eğitim kurumları uzun yıllardır Kazakistan'da faaliyet gösteriyor.
- Turizm ve otelcilik: Otel işletmeciliği ve turizm sektöründe de Türk girişimciler etkili.
- Sağlık: Son yıllarda sağlık hizmetleri ve medikal yatırımlarda da Türk firmalarının varlığı artıyor.

Para Kullanımı

Kazakistan Cumhuriyeti'nin para sistemi, 30 Mart 1995 tarihinden itibaren Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından belirlenen mevzuatlara göre yürürlüğe girilmiştir.

Kazakistan'daki resmî para birimi (ulusal para birimi) Kazakistan tengesidir. Tenge ile altın veya diğer değerli metaller arasındaki ilişki yasa ile belirlenmemiştir. Tengenin yabancı para birimlerine resmi oranı Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Bankası (<https://www.nationalbank.kz/ru>) tarafından belirlenmekte ve basılı olarak yayınlanmaktadır. Kazakistan Merkez Bankası, Kazakistan Cumhuriyeti'nde nakit verme, dolaşımını ve geri çekilmesini düzenleme münhasır hakkına sahiptir. Merkez Bankası ülkedeki ekonomik faaliyetleri sürdürmek adına para arzından sorumlu kuruluştur.

Kazakistan'da nakit (banknot ve madeni paralar) ve nakit dışı para (kredi kurumlarındaki hesaplarda fon şeklinde) kullanılmaktadır.

Tengenin yabancı ülke para birimlerine konvertibilitesi vardır. ABD doları, Avro, Rus rublesi gibi belli başlı yabancı para birimlerinin tengeyle değiştirilebileceği döviz büroları mevcuttur. Ülkede dövizle alışveriş yapılamamaktadır.

Almatı Gelir İdaresi açıklamalarına göre, 21 Ekim 2016 tarihi itibarıyla kredi kartı ile ödeme yapmak isteyenlerin satış işlemlerini kolaylaştırmak için tüm girişimcilere POS terminalleri bulundurma zorunluğu getirilmiştir.

Kazakistan Merkez Bankası, Kazakistan Cumhuriyeti'nin para politikasının belirleyicisi ve uygulayıcısıdır. Kazakistan Merkez Bankası'nın para politikasının amacı, Kazakistan Cumhuriyeti'nin ulusal para biriminin istikrarını sağlamaktır.

Para politikasının ana araçları şunlardır:

- Kazakistan Merkez Bankası'nın bankalara verdiği kredilerdeki faiz oranları,
- Kazakistan Merkez Bankası'na yatırılan zorunlu asgari fonlar,
- Devlet menkul kıymetlerinin alım satımı için açık piyasadaki operasyonlar,
- Bankalara verilen krediler,
- Döviz piyasasına müdahaleler,
- İstisnai durumlarda, belirli türlerdeki kredi işlemlerinin seviyesi ve hacmi üzerinde doğrudan nicel kısıtlamaların getirilmesi,
- Resmî indirim oranı.

Kazakistan'da Ziraat Bankası'nın bir şubesi olan KZI (Kazakhstan Ziraat International) Bank faaliyet göstermektedir. Ülkenin belli başlı kentlerinde KZI Bank şubeleri mevcuttur. (<http://www.kzibank.kz/tr>)

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Kazakistan Göç Yasasında 2025 yılında yapılan değişiklik uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Kazakistan Cumhuriyeti'nde vizesiz kalış süresi 90 gündür. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Kazakistan'da vizesiz kalış süresi 180 gün içerisinde 90 günü aşamaz. K.C. Dışişleri Bakanlığı tarafından verilen bilgilere göre 2025 yılı itibarıyla, Kazakistan vatandaşları 40 ülkeye vizesiz seyahat edebilmekte, 38 ülkeye varışta vize alabilmekte ve 2 ülkeye elektronik seyahat izni (eTA) ile giriş yapabilmektedir. Bu da toplamda 80 ülkeye önceden vize almadan seyahat edebilecekleri anlamına gelmektedir.

Kazakistan, 2025 yılı itibarıyla 117 ülkenin vatandaşlarına elektronik vize (e-vize) imkânı sunmaktadır. Bu uygulama, turistik, ticari ve tıbbi amaçlı seyahatler için geçerlidir ve yalnızca tek girişli vizeleri kapsamaktadır. E-vize başvuruları, Kazakistan Göçmenlik ve Vize Portalı üzerinden çevrimiçi olarak yapılmaktadır. https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa-london/press/article/details/7202?utm_source

E-Vize Uygulamasının Detayları:

- Geçerli Ülkeler: E-vize uygulaması, Afrika, Asya, Karayipler ve Latin Amerika'dan birçok ülkeyi kapsamaktadır. Örneğin, Hindistan, Çin, Güney Afrika, Vietnam, Meksika, Endonezya, Fas, Tunus ve Sri Lanka gibi ülkelerin vatandaşları bu sistemden faydalanabilmektedir.
- Giriş Noktaları: E-vize sahipleri, Kazakistan'a yalnızca Astana (Nursultan Nazarbayev Uluslararası Havalimanı) ve Almatı Uluslararası Havalimanı üzerinden giriş yapabilirler.
- Vize Türleri: E-vize, turistik, ticari ve tıbbi tedavi amaçlı seyahatler için geçerlidir. Her vize türü için geçerli bir davet mektubu gerekmektedir.
- Geçerlilik ve Süre: E-vizeler, yalnızca başvuru sahibi için geçerlidir ve eşlik eden kişiler için ayrı başvuru yapılması gerekmektedir. Vizenin geçerlilik süresi, başvuru yapılan vize türüne bağlı olarak değişiklik gösterebilir.

Elektronik Vize

Kazakistan Cumhuriyeti'de 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren, yabancılar için sadece Astana ve Almatı uluslararası hava limanlarının kontrol noktalarından Kazakistan topraklarına girmek ve çıkmak için geçerli olan elektronik formatta tek giriş vizesi alma prosedürü getirilmiştir.

Kazakistan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'nın göç servis birimleri tarafından belirlenen prosedürler göz önüne alınarak geçerli bir davetiyeye dayanarak elektronik vize (iş, turizm ve tıbbi tedavi) düzenlenir.

Elektronik vize almaya uygun ülkelerin listesini kontrol etmek için Kazakistan Dışişleri Bakanlığı'nın web sitesi (<http://mfa.gov.kz/en/content-view/kazakstan-respublikasynda-elektrondyk-vizany-enqizu-zninde-akparat>) ziyaret edilebilir.

Kazakistan'da Vize türleri

İş amaçlı vize: Kazakistan'a iş amacı ile seyahat edecek diğer ülke vatandaşlarına veya vatandaşlığı olmayan şahıslara verilir (iş görüşmelerine ve seminerlere katılım, pazar araştırması, vb. nedenler).

Turist vizesi: Yetkilendirilmiş yerel seyahat acentesinin başvurusu üzerine verilen vizedir.

Transit vize: Bir başka ülkeye gitmek üzere Kazakistan'dan geçen, gideceği ülke için gerekli bileti sağlamış ve bilet üzerindeki hareket tarihinin teyit edilmiş olması ve gidilecek ülkeden vize alınmış olması kaydı ile, Kazakistan'a girdiği tarihten itibaren 5 gün geçerli olan vizedir.

Diplomatik vize: Diplomatik pasaport sahiplerine veya belli şartlar altında diplomatik vize verilmesinin uygun olacağı durumlarda sağlanan vizedir. Diplomatik vizeler harç ve konsolosluk ücretlerinden muaftır.

Resmi vize: Yabancı diplomatik personele ve diğer temsilciler ile diplomatik personel kabul edilmeyen uluslararası organizasyonlarda çalışan personel ile iş amacı ile seyahat eden yabancı uyruklular ve vatandaşlığı olmayan kişilerin Kazakistan Cumhuriyeti tarafından davet edilmesi durumunda verilen vizedir.

Yatırımcı vizesi: Yatırım yapmak isteyen iş insanlarına ve Kazakistan'da iş yapan veya yapmayı planlayan büyük ölçekteki yabancı şirketlerin müdürleri ve müdürleri temsil eden idari personele verilir.

Çalışma vizesi: Yabancı işçi alma bölümünün izin ve gerekli belgelerin sağlanması ile, uluslararası anlaşmalar veya Kazakistan Cumhuriyetinin yaptığı bir anlaşma içerisinde aksine hüküm yoksa çalışma vizesi verilir.

Öğrenci vizesi: Bir eğitim kurumuna başvuru yapıldıktan sonra göç polisi tarafından verilir.

Tıbbi vize: Yabancıların ve vatandaşlığı olmayan kişilerin Kazakistan'a gelerek tedavi görmesi, tıbbi kontrol ve konsültasyon yapılması veya benzeri sebeplerle ilgili kuruluşa başvurusu ve ilgili kuruluşa davetin gerekçesini belirtmesi ile Tıbbi vize onaylanır.

Kalıcı Oturma Vizesi ise Kanunda yer alan gerekli belgelerin ibraz edilmesi ile düzenlenmektedir.

- Giriş vizelerinin pek çoğu için pasaport süresinin planlanan seyahat tarihinden itibaren en az altı (6) ay süre ile geçerli olması gerekmektedir.
- Her vize başvurusu bir davet mektubu ile desteklenmelidir.
- Bazı ülke vatandaşlarından tek girişlik resmi, özel, iş ve turist vizeleri için davet mektubu istenmeyecektir.
- Çoklu giriş iş ve turist vizeleri için, davet edenin hükümetin resmi bir kuruluşu olmaması halinde, İç İşleri Bakanlığı Göçmen Polisi Dairesi'nden izin alınması gerekmektedir.
- Vize başvurusu ilgili ülkede bulunan Kazakistan Diplomatik Ofisi veya Konsoloslukuna yapılmalıdır.
- Kazakistan diplomatik ofislerine ait bilgilere (<https://airastana.com/tur/tr-tr/Bilgiler/Diplomatik-Misyon/Diplomatik-Misyonlar-Yurtdisi>) web adresinden ulaşılabilir.
- Vize başvurusunda aşağıda sıralanan doküman ve belgeler aranmaktadır:
 - Geçerli bir pasaport,
 - Pasaport resmi ölçüsünde fotoğraf,
 - Davet mektubu,
 - Konsolosluk yetkililerinin talebine göre vize başvurusuna ilişkin diğer belgeler de istenebilmektedir.
- Diplomatik vizeler haricindeki tüm vizeler ücrete tabidir.

➤ Daha detaylı ve güncel bilgiler için (<https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa?lang=en>) sitesini ziyaret etmekte fayda bulunmaktadır.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

1-2 Ocak	: Yılbaşı
8 Mart	: Dünya Kadınlar Günü
22 Mart	: Nevruz Bayramı
1 Mayıs	: Kazakistan Halklarının Birliği Bayramı
7 Mayıs	: Kazakistan Asker Günü
9 Mayıs	: Zafer Bayramı (II. Dünya Savaşının sonu)
06 Temmuz	: Astana Başkent Günü
30 Ağustos	: Anayasa Bayramı
25 Ekim	: Cumhuriyet Bayramı
16 Aralık	: Bağımsızlık Günü
7 Ocak	: Ortodoks Noel

**Resmi tatilin hafta sonuna (Cumartesi veya Pazar) denk gelmesi halinde takip eden güne uzamaktadır.*

Mesai saatleri

Haftada 40 saat

09.00 – 18.00 arası

Yerel Saat

(UTC/GMT+05:00) (Astana)

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

1 Mart 1995 yılında çıkarılan bir kanunla Kazakistan'da yerli ve yabancı yatırımcıların çeşitli türlerde şirket kurmaları mümkün kılınmıştır. Yabancı yatırımcıların ülkede en fazla tercih ettikleri şirket türü limited şirkettir.

Kazakistan'da iş kurmak için ilk aşamada Adalet Bakanlığının yerel idarelerine (TSON) müracaat etmek ve kayıt yaptırmak gerekmektedir. Kayıt için ilgili birime gerekli doküman ve belgeler ibraz edilmelidir. Adalet Bakanlığı söz konusu belgeleri istatistik ve vergi makamlarına iletmektedir. Sürecin tamamlanmasından sonra şirket kayıt belgesi, vergi kayıt belgesi ve istatistik kartı düzenlenmektedir. Kayıt altına alınan işletmeler Kazakistan'da banka hesabı açtırabilirler. Açılacak olan banka hesabı sayısında bir kısıtlama bulunmamaktadır.

Kazakistan'da şirket kurmak için gerekli doküman ve evraklar aşağıda belirtilmiştir:

- Kayıt yaptırmak için başvuru dilekçesi,
- Kazakistan Ticaret Kanunlarına göre kurulacak şirketin türünün bildirilmesi (anonim, limited vs.),
- Şirketin kurulmasına karar verildiğini orta koyan kurul kararı,
- Kazakistan'da yeni kurulacak şirket tüzel kişiliğinin faaliyet göstereceği binanın kira sözleşmesi,
- Kazakistan'da kurulacak olan şirketle illiyet bağı olan yabancı şirketin kuruluş sözleşmesi,
- Yabancı yatırımcının ülkesindeki ticaret sicilinden alacağı ticaret sicil belgesi,
- Kurucu şirket tarafından verilen ve kurulacak olan şirketi bir temsilci gibi yönetmek amacıyla hareket eden kişiye verilecek olan vekaletname,
- Kayıt ücretinin yatırıldığına dair banka dekontu.
- Yukarıdaki belgelerin Kazakistan Adalet Bakanlığına ibrazı sırasında anılan dokümanların Rusça ve Kazakça dillerine tercümelerinin ibraz edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, tercüme edilen belgelerin noter onaylı olması da gerekmektedir.

Kazakistan'da Yatırım Yapmak

Ülkede 4 ana sektörde yatırım imkânı bulunmaktadır.

İnşaat, enerji, bilişim ve tarım yatırım için en ideal sektörlerdir. Kazakistan Dünyanın en zengin yeraltı kaynaklarına sahip ülkelerinden birisidir. Petrol ve doğal gazın yanı sıra, bakır, çinko ve altın kaynakları da oldukça fazladır. Bu nedenle tam bir hammadde ihracatçısı konumunda olan ülke, ekonomik yapısını çeşitlendirmek için yeni teşvik yasaları çıkarmaktadır. Bu yasalarla yabancı küçük yatırımcıları da ülkeye çekmek hedeflenmektedir.

Kazakların Vatandaşlarımıza Yaklaşımı

Kazak milletinin Türklere yaklaşımı konusunda çeşitli araştırmalar yapılmış ve bu araştırma sonuçlarına göre, birçok konuda Kazakların Türklere karşı sempatisinin orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra Türkiye'yi ziyaret etme ve Türkiye'de eğitim alma

konusunda %80 oranında olumlu bir algı olduğu gözlemlenmiştir. Türklerle tanışmış olan ya da Türkiye'yi en az bir kere ziyaret etmiş olan kişilerde Türklere karşı olumlu algının yüksek olması, olumsuz algıların kişisel gözlem ve deneyimlerden daha çok ön yargıya dayandığını göstermektedir.

Şirket Kurma Prosedürü

Kazakistan'daki ilgili mevzuat, ticari kuruluşların oldukça geniş bir hukuksal yelpazede organize olmalarına izin vermektedir. Bununla birlikte, sınırlı sorumlu ortaklıklar (LLP), anonim şirketler (JSC) ve yabancı tüzel kişiliklerin şubeleri en yaygın ticari girişimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kazakistan'da faaliyet göstermek isteyen yabancı şirketler çoğunlukla bir temsilcilik veya şube açarak işlerine başlarlar; ardından bu temsilcilik ya da şubeyi sınırlı sorumlu ortaklığa dönüştürürler.

Sınırlı Sorumlu Ortaklık

Kazakistan Cumhuriyeti "Sınırlı ve İlave Sorumluluğu olan Ortaklıklar" Kanunu'na istinaden sınırlı sorumlu ortaklığın, ortaklığın adını ve "sınırlı sorumlu ortaklık" kelimeleri veya SSO (TOO) kısaltmasını içeren bir şirket adı bulunmalıdır. İlave sorumluluğu olan ortaklığın şirket adı, "ilave sorumluluğu olan ortaklık" kelimeleri veya "İSO (ТДО) kısaltmasını içermelidir. Sınırlı sorumlu ortaklık bir ticari kuruluştur ve tüzel kişilikten kaynaklı hakları mevcuttur. Sınırlı sorumlu ortaklığın ikametgah adresi, ortaklığı sürekli faaliyette tutan kurumun bulunma yeridir. Ortaklığın yerleşim yeri edinme hakkına ilave olarak şube ve temsilcilik açma hakları da mevcuttur. Sınırlı sorumlu ortaklığın kurulması, kurucular tarafından kuruluş anlaşmasının yapılması ile başlar ve ortaklığın tüzel kişi olarak tescil edilmesi ile sona erer.

Sınırlı sorumlu ortaklığın kuruluş anlaşması:

- Yazılı olarak yapılmaktadır.
- Kurucular veya yetkili temsilcisi tarafından imzalanmaktadır.
- Noter tarafından tasdik edilmektedir.

Kurucular arasında olan tüzel kişiler, ilgili tüzel kişi adına vekâletnamesiz hareket etme hakkı olan yöneticileri tarafından temsil edilebilirler. Anlaşmayı imzalama reddi, ortaklığa girme reddi anlamına gelmektedir. Anlaşmanın, üzerinde not düşülerek imzalanması yasaktır. Ortaklıktaki katılımcılarının statülerinin özelliklerinin tamamı, tüm kurucular tarafından imzalanan anlaşma metninde belirtilecektir. Kuruluş anlaşması noter tarafından tasdik edilecektir. Kuruluş anlaşmasını imzalayan kurucular, ortaklığın devlet tescilinden sonra ortaklığın kurucuları olacaklardır.

Tüzük: Sınırlı sorumlu ortaklığın tüzüğü, ortaklığın tüzel kişi olarak hukuki statüsünü belirleyen en temel dokümandır. Ortaklığın devlet tescili sırasındaki tüzüğü, "kuruluş belgesi" olarak ele alınacaktır.

Sınırlı sorumlu ortaklığın tüzüğünün aşağıdaki bilgileri içermesi gerekmektedir:

- Şirketin adı ve ortaklığın yerleşim yeri (ikametgâh adresi),
- Ortaklıktaki kurucularının listesi (ortaklık kurucular listesinin takibi kayıt memuru tarafından yapılan ortaklık hariç, kurucunun adı, bulunma yeri, adresleri, banka bilgileri

(eğer kurucu tüzel kişi ise) veya kurucunun adı, ikamet yeri ve kimlik bilgileri (eğer kurucu gerçek kişi ise)),

- Ortaklığın kuruluş sermayesinin tutarı,
- Ortaklık organlarının yetkisi ve kuruluş düzenleri,
- Ortaklığın yeniden düzenlenmesi ile faaliyetinin sona ermesi,
- Ortaklık kurucular listesinin takibinin kayıt memuru tarafından yapılması durumunda ortaklığın net gelirinin dağıtım düzeni (Ortaklık tüzüğü'nün nüshaları ile tüzükteki değişiklikleri ortaya koyan belgeler ilgili ortaklığın tescilini yapan departmanda muhafaza edilecektir).

Kuruluş sermayesi: Kuruluş sermayesinin ilk miktarı kurucuların ödeme tutarlarına eşittir ve ortaklığın devlet tescili için belgelerin ibraz tarihi itibari ile aylık hesaplama göstergesinin 100 katına eşit tutardan az olamaz. Sınırlı sorumlu ortaklığın kuruluş sermayesine ödemeler, para, menkul kıymetler, eşya, toprak kullanım hakkı ve entelektüel faaliyetler sonucunu ve başka mülkü kullanma hakkı dahil mülkiyet hakları şeklinde olabilir.

Şirket nasıl tescil edilir?

Tüzel kişilerin tescili 17.04.1995 tarihli "Tüzel kişilerin devlet tescili, şubelerin ve temsilciliklerin tesciline ilişkin Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu" ile düzenlenmiştir.

Tüzel kişilerin tescili aşağıdakileri unsurlardan oluşmaktadır:

- Kuruluş evraklarının ve diğer dokümanların uygunluk kontrolü,
- Tescil numarası ile devlet tescil belgesinin verilmesi,
- Tüzel kişiler ile ilgili bilgilerin Tek Devlet Siciline kayıt edilmesi.

Şube ve temsilciliklerin tescili aşağıdaki unsurlardan oluşmaktadır:

- Dokümanların uygunluğunun kontrolü,
- Tescil numarasının verilmesi ile kayıt tescil belgesinin tanzim edilmesi,
- Şube ve temsilcilikler ile ilgili bilgilerin şube ve temsilcilik kayıtlarına yazılması.

Kazakistan'da tüzel kişilerin devlet tescili ile şube ve temsilciliklerin tescili işlemini adli makamlar (kayıt makamları) yapmaktadır.

Bireysel Firma (Şahıs Şirketi)

Bireysel firma kurmak için gerekli işlem ve belgeler aşağıda belirtilmektedir:

- Devlet tescili başvurusu,
- Tescil harcının (4.120 tenge) ödendiğine dair alındı makbuzu veya ödeme emri kopyası.

Üretim Kooperatifi

Üretim kooperatifi kurmak için gerekli işlem ve belgeler aşağıda belirtilmektedir:

- Devlet tescili başvurusu,
- Kurucuların genel kurulu tarafından onaylanan tüzüğün Kazakça ve Rusça dillerinde tanzim edilen 3'er adet nüshası,
- Kurucular tarafından onaylanan kuruluş anlaşmasının Kazakça ve Rusça dillerinde olmak üzere tanzim edilen 3 nüshası veya ad/soyad, baba adı, doğum yılı ve ikamet yeri bilgileri de belirtilmek üzere kooperatif üyelerinin kayıtlı olduğu liste,
- Yerleşim yerini tasdik eden belge,

- Tescil harcının (7.600 tenge) ödendiğine dair “alındı makbuzu” veya “ödeme emri” kopyası,
- Belgelerin üçüncü şahıs tarafından ibraz edilmesi durumunda vekaletname.

Komandit Ortaklık

Komandit ortaklık kurmak için gerekli işlem ve belgeler aşağıda belirtilmektedir:

- Devlet tescili başvurusu,
- Kurucular tarafından onaylanan ve noter tarafından tasdik edilen tüzüğün Kazakça ve Rusça dillerinde tanzim edilen 3 nüshası,
- Tüm kurucular tarafından imzalanan ve noter tarafından tasdik edilen kuruluş anlaşmasının Kazakça ve Rusça dillerinde düzenlenen 3 nüshası,
- Komandit ortaklığın yerleşim yerini doğrulayan belge,
- Tescil harcının (7.600 Kazakistan Tengesi) ödendiğine dair alındı makbuzu veya ödeme emrinin kopyası,
- Belgelerin üçüncü şahıs tarafından ibraz edilmesi durumunda vekaletname.

Tam Ortaklık

Tam ortaklık kurmak için gerekli işlem ve belgeler aşağıda belirtilmektedir:

- Devlet tescil başvurusu,
- Kurucular tarafından onaylanan ve noter tarafından tasdik edilen tüzüğün Kazak ve Rus dillerinde 3 nüshası,
- Kurucular tarafından imza altına alınan ve noter tarafından tasdik edilen kuruluş anlaşmasının Kazakça ve Rusça dillerinde olmak üzere 3 nüshası,
- Yerleşim yerini tasdik eden belge,
- Tescil harcının (7.600 Kazakistan Tengesi) ödendiğine dair alındı makbuzu veya ödeme emri kopyası,
- Belgelerin üçüncü şahıs tarafından ibraz edilmesi durumunda vekaletname.

Sınırlı Sorumlu Ortaklık Ve İlave Sorumluluğu Olan Ortaklık

Sınırlı sorumlu ortaklık kurmak için gerekli işlem ve belgeler aşağıda belirtilmektedir:

- Devlet tescil başvurusu,
- Kurucular tarafından onaylanan ve noter tarafından tasdik edilen tüzüğün Kazakça ve Rusça dillerinde düzenlenen 3 ayrı nüshası,
- Yerleşim yerini tasdik eden belge,
- Tescil harcının (7.600 tenge) ödendiğine dair alındı makbuzu veya ödeme emri kopyası,
- Belgelerin üçüncü şahıs tarafından ibraz edilmesi durumunda vekaletname.

Anonim Şirket

Anonim şirket kurmak için gerekli işlem ve belgeler aşağıda belirtilmektedir:

- Devlet tescil başvurusu;
- Kurucuların kurucular toplantısı tutanağı veya tek kurucu tarafından onaylanan ve noter tarafından tasdik edilen tüzüğün Kazakça ve Rusça dillerinde olmak üzere tanzim edilen 3 nüshası;
- Anonim şirketin kuruluşuna ilişkin protokol ve şirketin yerleşim yerini tasdik eden belge,
- Tescil harcının (7.600 tenge) ödendiğine dair alındı makbuzu veya ödeme emri kopyası,
- Belgelerin üçüncü şahıs tarafından ibraz edilmesi durumunda vekaletname.

Yabancı ortaklığı olan tüzel kişilerin tescili, Kazakistan Cumhuriyeti tüzel kişilerin tescili için belirlenen düzende ve aşağıda belirtilen ilave belge ve dokümanların ibraz edilmesi ile gerçekleştirilmektedir:

- Ticaret sicilinden resmi yazı veya kurucunun yabancı tüzel kişi olduğunu doğrulayan başka bir resmi doküman,
- Noter tasdikli yazı,
- Noter tasdikli pasaportun kopyası,
- Bir veya birkaç tüzel kişinin birleşmesi sonucunda meydana gelen tüzel kişinin devlet tescili için devir akdi veya ayrılma bilânçosu, düzenlenen tüzel kişinin alacaklılarının yeniden yapılanması ile ilgili yazılı ihbarnameyi tasdik eden doküman.

Kazakistan Cumhuriyeti'nin mali ve ticari mevzuatına göre şube ve limited şirketin karşılaştırılması Tablo-1'de yer almaktadır.

Bilgiler	Şube	Limited Şirket
Ana Vergiler		
Şirket gelir vergisi	%20	%20
KDV	%16	%16
Şirket kâr vergisi	%15	%0
Personel vergisi		
Emeklilik Vergisi (Sadece Yerel personel için)	Maaş*%10	Maaş*%10
Sosyal Vergi Maaşı (Bütün personel için)	(Maaş-Emeklilik vergisi)* %9,5	(Maaş-Emeklilik vergisi)* %9,5
Personel Gelir Vergisi (Bütün personel için)	(Maaş-Emeklilik vergisi)* %10	(Maaş-Emeklilik vergisi)* %10
Personel Sağlık Sigortası (Bütün personel için)	Maaş*%2	Maaş*%2
Artı ve Eksiler		
Kurucunun sorumluluğu	Doğrudan	Tüzükteki sermayesi kadar
Yönetim	Zor	Basit (Kurucu gerçek kişi ise)
Yabancı uyruklu müdür için çalışma izni	Gerekir	Gerekir

Kazakistan'daki Şirketlerin Yıllık Ciro ve Personel Sayısına Göre Sınıflandırılması:

Küçük Şirketler

Küçük şirketlerin personel sayısı 100'e kadardır. Küçük şirket olarak sınıflandırılmak için yıllık ciro 300.000 ADB'nin altında olması gerekmektedir. (Aylık Değer Biçimi-ADB katsayısı (Месячный расчетный показатель (МРП)), Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak yardım ve diğer sosyal yardımların yanı sıra ceza, vergi ve diğer ödemelerin uygulanması için belirlenen aylık hesaplama endeksidir. (2026 yılındaki değeri 4.325 KZT'dir). Küçük şirketlerde istihdam edilen yabancı işçi sayısının kuruluştaki toplam işçi sayısının %50'sini geçmemesi gerekmektedir.

Orta Büyüklükteki Şirketler

Orta büyüklükte sınıflandırılan şirketlerin personel sayısının 250'den fazla olmaması, yıllık cirolarının 3 milyon ADB'nin altında kalması gerekmektedir. Orta büyüklükteki bir şirketin

yabancı işçi sayısının şirket istihdam edilen toplam personel sayısının %10'unu geçmemesi gerekmektedir.

Büyük Şirketler

Büyük şirket olarak sınıflandırılan şirketteki personel sayısının 250'den fazla olması, yıllık cironun 3 milyon ADB'den fazla olması ve yabancı işçi sayısının ise toplam personel sayısının %10'unu geçmemesi gerekmektedir.

Yabancı bir Şirketin Şube açması için gerekli evraklar aşağıda belirtilmektedir:

1. Yabancı şirketin faaliyet gösterdiği ülkede resmi olarak kayıtlı olduğunu tevsik eden belge,
2. Şube açma konusunda yönetim kurulunun aldığı karar,
3. Yönetim kurulunun şube müdürü atama kararı,
4. Şube müdürü için vekalet,
5. Şube müdürü pasaport kopyası,
6. Şube müdürünün IIN numarası (vergi kimlik numarası),
7. Şube tüzüğü,
8. Şube'nin Kazakistan'daki ikametgah adresi.

Kazakistan'da şube açma masrafı yaklaşık olarak 200 ABD doları ve şube açma süresi ise en fazla 2 haftadır.

Sigorta

Zorunlu sosyal sağlık sigortası sistemi devlet, işveren ve vatandaşın ortak katılımına dayalı Kazakistan Cumhuriyeti'nin sosyal güvenlik sistemidir. Anılan sistemde, kişilerin ödeme miktarına bakılmaksızın bütün herkesin sağlık hizmetlerinden aynı ve eşit şekilde faydalanma hakkına sahip olması amaçlanmaktadır.

1- Sigorta sistemine girmek için ne yapmak gerekmektedir?

İlk önce ikamet edilen adrese göre ilgili polikliniğe kayıt olmak gerekmektedir. Bu kaydın gerek polikliniğe doğrudan başvurarak yapılması ve gerekse de Kazakistan'daki e-devlet uygulaması vasıtasıyla yapılması mümkün bulunmaktadır.

2- Sağlık sigorta fonuna ne kadar para yatırmak gerekmektedir?

Kazakistan'da işverenin ödeyeceği tutar 2022 yılından itibaren %3 olarak hesaplanmaktadır. Serbest meslek sahibi olan vatandaşlar (bireysel girişimciler, özel noterler, özel icra, avukat, profesyonel medya mensupları, medeni hukuk sözleşmeleri kapsamında gelir elden bireyler) 1 Temmuz 2020'den itibaren asgari 2 maaştan yüzde 5 değerinde ödeme yapması gerekmektedir. Yabancı ülkelerin diplomatik ve benzeri temsilciliklerinde çalışan kişiler, Kazakistan Cumhuriyetinde akredite olan yabancı devletlerin konsolosluk kurumlarının 1 Temmuz 2017'den itibaren tahakkuk gelirinin %5'ini ödemeleri gerekmektedir. Uluslararası ve kamu kuruluşları, yerli ve yabancı sivil toplum kamu kurumları ve fonlarda çalışanları da yine 1 Temmuz 2017 tarihinden başlayarak tahakkuk gelirin %5'ini yatırmaları gerekmektedir.

3- Birkaç gelir kaynağı olan kişiler nasıl ödeme yapar?

Eğer vatandaş hem bireysel girişimci hem de işveren ise sigorta fonuna hem girişimci hem de işveren olarak ödeme yapması gerekmektedir. Ama bireysel girişimci aynı anda devletin kendisine ödeme yapan ayrıcalıklı kategorilerin birinde yer alıyorsa, söz konusu vatandaş sigorta fonu ödemesinden muaf tutulmaktadır. Sosyal güvenliğine ilişkin kuralların uygulanmasını Devlet Gelirleri Komitesi denetlemektedir.

4- Kazakistan'da kimler vergi muafiyetinden yararlanma hakkına sahiptir?

Çok çocuklu anneler, gaziler, engelli kişiler, işsizlik dairesine kayıtlı vatandaşlar, özel yatılı okullarda okuyan öğrenciler, ikamet şekli tam gün olan teknik, mesleki, lise sonrası eğitim, yüksek öğrenim ve lisansüstü eğitime kayıtlı olanlar, annelik için izinli olan kişiler, yeni doğmuş bir bebeğin veya evlatlık edinmiş bebeğin üç yaşına kadar bakımını yapmak için izinli olan anneler, işsiz hamile kadınlar, işsiz hem de etkin bir şekilde üç yaşına kadar çocuk yetiştirmekte olan kişiler, emekliler, asgari güvenlik kurumlarının haricinde tutukevlerinde ve gözaltı merkezlerinde tutulan kişiler sağlık sigortası ödemek zorunda değildir.

Zorunlu Sosyal Sağlık Sigortası (Tüm personel için): Maaş*%3

1 Ocak 2024 tarihinden itibaren sağlık sigortasının ödemeleri şu şekilde gerçekleştirilmektedir:

1. İşverenin ödeyeceği tutar %3 olarak belirlenmiştir. Fakat ilgili ödemenin 10 asgari maaşı aşmaması gerekmektedir (850.000 tenge). Yani, işverenin ödeyeceği en fazla tutar 25.500 tenge düzeyindedir.
2. İşveren ve çalışanın arasında istihdam ilişkisine girilmeyen sözleşmeli şahıslara %2 nispetinde öde yapılmaktadır.
3. Bireysel girişimciler için asgari maaştan %5 değerinde yani, 4250 tenge ödenmektedir.
4. Serbest meslek sahibi olan vatandaşlar için Aylık hesaplama endeksi çerçevesinde, 4235 yani tenge ödenmektedir.
5. Bağımsız ödeme yapanlar için asgari maaştan %5 değerinde ödenmesi gerekmektedir.

Bankacılık Mevzuatı

Kazakistan Cumhuriyetinde yerleşik olan tüzel kişiler ile tüzel kişilerin şube ya da temsilciliklerinin banka hesabı açması için gerekli belgeler aşağıda sayılmaktadır:

- Hesap açma dilekçesi,
- Şirket tüzüğünün noter tasdikli kopyası,
- Yetkili makam tarafından verilen ve devlet tescilinin (yeniden tescilin) yapıldığını doğrulayan standart belgenin kopyası,
- Birinci yönetici ile muhasebe müdürüne banka hesabını kullanma yetkisini veren dokümanlar (kurucular toplantısı, yönetim kurulu toplantısı protokolü, emir vb.),
- Vergi Dairesi tarafından verilen müşterinin vergi kaydı yapıldığına dair dokümanın kopyası (K.C. Vergi Mükellefiyet Belgesi kopyası),

- Yerleşik olan tüzel kişilerin şube ve temsilcilikleri için-K.C.'de yerleşik olan tüzel kişi tarafından şube veya temsilciliğin yöneticisine verilen vekâletnamenin kopyası,
- İmza örnekleri bulunan ve mühür basılan dokümanın noter tasdikli 3 adet nüshası,
- Banka hesap işlemleri yapıldığında (banka hesabındaki paranın kullanımı) imza örnekleri bulunan ve mühür basılan dokümana uygun olarak ödeme dokümanları imzalamaya yetkisi olan şahsın (-ların) kimliğini ispat eden dokümanın (-ların) kopyası.

Kazakistan Cumhuriyeti'nde yerleşik olmayan tüzel kişilerin banka hesabı açması için gerekli belgeler aşağıda sayılmaktadır:

- Hesap açma dilekçesi,
- Vergi Dairesi tarafından verilen ve müşterinin Kazakistan Cumhuriyeti'nde vergi kaydının yapıldığını doğrulayan dokümanın kopyası (K.C. Vergi Mükellefiyet Belgesi),
- İmza örnekleri bulunan ve mühür basılan dokümanın noter tasdikli 3 nüshası,
- Yerleşik olmayan tüzel kişilerin şube ve temsilcilikleri için,
- İstatistik kartın kopyası,
- Yetkili makam tarafından verilen ve devlet tescilinin (yeniden tescilin) yapıldığını doğrulayan standart belgenin kopyası,
- Noter tarafından tasdik edilen ve Kazak ve/veya Rus dillerinde düzenlenen aşağıdaki dokümanlar,
- İlgili şube veya temsilciliğin iç yönetmeliğinin kopyası,
- Yerleşik olmayan tüzel kişi tarafından şube veya temsilciliğin yöneticisine verilen vekâletnamenin kopyası,
- Yerleşik olmayan tüzel kişiyi tescil eden kurum, tescil numarası, tescil tarihi ve yeri hakkında bilgileri içeren ve belirlenen şekilde tasdik edilen Kazak veya Rus dillerine tercüme edilen (oluşturulması özel tescili gerektirmeyen kuruluşlar hariç), gerekirse K.C. mevzuatı veya Kazakistan Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmaya göre onaylanan ticaret sicilinden belge veya benzer nitelikteki başka bir doküman,
- Birinci yönetici ve/veya başka yetkili bir kişiye, muhasebe müdürüne ve/veya başka yetkili bir kişiye banka hesabı kullanma yetkisi veren dokümanların kopyası (kurucular toplantısı kararı, kurucu kararı, yönetim kurulu kararı, emir),
- Banka hesap işlemleri yapıldığında (banka hesabındaki paraların kullanımı) imza örnekleri bulunan ve mühür basılan dokümana uygun olarak ödeme dokümanı (-ları) imzalamaya yetkili olan şahsın (-ların) kimliğini ispat eden dokümanın (-ların) kopyası.

Serbest meslek sahipleri ve çiftçilerin banka hesabı açması için gerekli dokümanlar aşağıda belirtilmektedir:

- Hesap açma dilekçesi,
- Yetkili makam tarafından verilen devlet tescilin veya yeniden tescilin yapıldığına dair standart dokümanın kopyası,
- Vergi Dairesi tarafından verilen müşterinin vergi kaydının yapıldığına dair dokümanın kopyası (K.C. Vergi Mükellefiyet Belgesi kopyası),
- İmza örnekleri bulunan ve mühür basılan dokümanın noter tasdikli 3 nüshası,
- Yetkili kişilere banka hesabını kullanma yetkisini veren dokümanların kopyası (emir, noter tasdikli vekâletname, kurucular toplantısı protokolü),
- Banka hesap işlemleri yapıldığında (banka hesabındaki paraların kullanımı) imza örnekleri bulunan ve mühür basılan dokümana uygun olarak ödeme dokümanı (-ları) imzalamaya yetkili olan şahsın (-ların) kimliğini ispat eden dokümanın (-ların) kopyası.

Yabancı vatandaşların cari hesap açması için gereken dokümanlar ise şunlardır:

- Pasaport,
- IIN belgesi (K.C. Vergi Kimlik Numarası).

Kazak firmaları ile ticaret işlemlerinde peşin ödeme ya da akreditifin tercih edilmesi gerekmektedir. Kazak iş insanları da genellikle peşin ödeme yöntemini kullanmayı tercih etmektedir. Bankacılık sisteminin gelişmesi ile birlikte akreditif kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır.

Bankalar arası para transferlerinde gerçek kişiler ve şahıs şirketleri için sınırlamalar bulunmakla birlikte, şirketler için herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Para transferlerinde sözleşme şartı ve fatura aranmaktadır. Bu koşulların yerine getirilmesi halinde bankalar arası para transferi kolaylıkla gerçekleştirilebilmektedir.

Vizeler

Kazakistan Cumhuriyeti İçişleri Bakanı'nın 7 Mart 2013 tarih ve 175 sayılı ile Kazakistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakan Vekili'nin 5 Mart 2013 tarih ve 08-1-1-1/71 sayılı Ortak Emri ile Kazakistan Cumhuriyeti vizelerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Ülkede vizelerin düzenlenmesi, vize sürelerinin uzatılması veya kısaltılmasına ilişkin kurallar aşağıda belirtilmektedir:

Vize, Kazakistan Cumhuriyeti'nin yurtdışındaki temsilcilikleri, Kazakistan Cumhuriyeti sınırları dahilinde Kazakistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, Kazakistan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı göç polisi birimleri ile Astana, Almatı şehirleri ve ülkenin eyaletlerinde faaliyet gösteren İçişleri Departmanları tarafından verilmektedir.

Vize süresinin uzatılması Kazakistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı'nın yetkisindedir. Vize düzenlenmesi ile ilgili kararların alınması sırasında yabancı uyruklu vatandaşın ülkesindeki ve vatansız şahsın sürekli olarak ikamet ettiği ülkedeki genel siyasi sahadaki ve göç alanındaki durumu dikkate alınmaktadır.

Kazakistan'da vizeler türlerine göre:

1. Göçmen olmayan vize (non-immigrant visa),
2. Göçmen vizesi (immigrant visa),
3. Çıkış vizesi olarak sınıflandırılmaktadır.

Göçmen olmayan vize (non-immigrant visa) türü vizelerin kategorileri şunlardır:

1. Diplomatik vize-«A1», «A2» и «A3»;
2. Hizmet vizesi-«B1», «B2» и «B3»;
3. Yatırımcı vizesi-«C1» и «C2»;
4. İş (Delovaya) vizesi-«D1», «D2», «D3», «D4», «D5», «D6», «D7» и «D8»;
5. Görevli vizesi-«E1», «E2» и «E3»;
6. Turistik vize-«F1»;
7. Özel (Misafir vizesi) vize-«G1», «G2», «G3» и «G4»;

8. Transit vize-«H1».

Göçmen vizesi (immigrant visa) türü vizelerin kategorileri ise şunlardır:

1. Sürekli ikamet vizesi-«J1», «J2» и «J3»;
2. Aile birleşimi vizesi-«K1», «K2», «K3»;1) Öğrenim amaçlı vize - «L1» и «L2»;
3. Çalışma amaçlı vize-«M1», «M2», «M3», «M4» и «M5»;
4. İnsani (nedenler) vize-«N1» и «N2»
5. Göçmen yatırımcılar vizesi- «C5».

Vize yerine kabul edilebilecek belgeler aşağıdaki sayılmaktadır:

1. K.C. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kazakistan Cumhuriyeti'ne akredite edilmiş diplomatik misyon, uluslararası örgüt ve/veya temsilciliği şefleri ve mensuplarına, konsolosluk temsilcilikler personeli ve aile üyelerine düzenlenmiş akreditasyon kimlik kartları,
2. Kazakistan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı tarafından yabancı uyruklu vatandaş adına düzenlenmiş Kazakistan Cumhuriyeti'nde sürekli ikamet izni,
3. Kazakistan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenmiş vatansız şahıs kimliği,
4. Yabancı uyruklu vatandaşın Kazakistan Cumhuriyeti'nden sınırdışı edildiğine dair mahkeme kararı, seyahat kimliğinde sınırdışı edildiğine dair kaşe olması kaydıyla Kazakistan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen mülteci kimliği ya da Kazakistan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen sığınma arayan şahıs belgesi.

Kazakistan Cumhuriyeti vizesi aşağıdaki bilgileri içermektedir:

1. Vizeyi veren idarenin kodu,
2. Giriş sayısına göre vize türü,
3. Vize kategorisi ve Kazakistan'da bulunma süresi,
4. Vizenin verilmiş tarihi,
5. Vize alıcısının adı-soyadı, baba adı (kullandığı takdirde),
6. Kazakistan Cumhuriyeti'nin devlet sınırından geçme hakkını tanıyan seyahat kimliği numarası,
7. Vize süresinin başlangıç tarihi,
8. Vize süresinin bitiş tarihi,
9. Davet eden gerçek kişinin adı/soyadı, baba adı veya davet eden tüzel kişinin tam adı,
10. Konsolosluk harcının ödendiğine dair bilgi,
11. Refakat eden şahıslar hakkında bilgi,
12. Vizeyi veren memurun soyadı.

Vize reddi

Aşağıdaki durumlarda vize başvurusu olumsuz sonuçlanabilir:

1. Ulusal güvenliği, asayışı ve /veya halkın sağlığını korumak amacıyla,
2. Yabancı'nın hareketlerinin Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki Anayasal yapıyı şiddet kullanarak değiştirmeye yönelik olması halinde,
3. Yabancı'nın Kazakistan Cumhuriyeti'nin egemenliğine karşı çıkıyor olması ve yabancı'nın Kazakistan'ın birlik beraberliği ile toprak bütünlüğünü bozma çağrısında bulunması halinde,
4. Yabancı'nın devletlerarası, milletlerarası ve dini düşmanlığını kışkırtmaya yönelik teşebbüste bulunulması halinde,

5. Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşları ve diğer kişilerin yasal hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla,
6. Yabancı'nın Kazakistan Cumhuriyeti'nde daha önce bulunduğu sürede Kazakistan Cumhuriyeti'nin yabancıların hukuku statüsüne ilişkin mevzuatı ihlal ettiğine dair vakalar tespit edildiği takdirde,
7. Ülkeye giriş talebini içeren başvuru sırasında yabancı kendisine ait yanlış bilgileri bildirdiği veya işbu Kurullarla öngörülen belgeleri tam olarak sunulmaması halinde,
8. Yabancı terör faaliyetlerden dolayı yargılandığı veya mahkeme kararıyla çok tehlikeli sabıkalı olarak kabul edildiği takdirde,
9. Yabancı Kazakistan Cumhuriyeti'nde bulunma veya çıkış için gerekli parasal kaynaklara sahip olduğunu teyit etmediği takdirde,
10. Vize alınması için işbu kurullar ile öngörülen şartların yerine getirilmemesi halinde.

Vize müracaatının reddedilme sebepleri başvuru sahibine açıklanmamaktadır.

Kazakistan Cumhuriyeti yurtdışındaki temsilcilikleri, vize verilmesini reddettikleri takdirde, ilgili vize reddinin sebebini belirterek Kazakistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nı bilgilendirir. Daha önce Kazakistan Cumhuriyeti'nden sınırdışı edilen kişilerin sınırdışı edildiğine dair mahkeme kararının alındığı tarihten itibaren 5 yıl içinde Kazakistan'a giriş yapmalarına izin verilmez.

Vize alıcısının Kazakistan Cumhuriyeti'nden çıkış vizesi verilmesi aşağıdaki nedenlerden dolayı reddedilir:

1. Cezai sorumluluğa çekilmesi için esas bulunması halinde-cezai dosya ile ilgili sürecin tamamlanmasına kadar,
2. İşlediği suçtan dolayı hüküm giydiği takdirde-cezasını çekmesine veya cezadan muaf tutulmasına kadar,
3. Mahkeme kararı ile kendisine yüklenen taahhütlerin yerine getirmekten kaçındığı takdirde-taahhütleri yerine getirinceye kadar.

K.C. Dışişleri Bakanlığı aşağıda sıralanan kategorilerdeki vizeleri uzatmaktadır:

1. «A1», «A2», «B1», «B2»-Kazakistan Cumhuriyeti devlet kurumları, Kazakistan'a akredite edilmiş yabancı devletlerin diplomatik temsilcilikleri, konsoloslukları, uluslararası örgütler ve temsilciliklerinin daveti üzerine Kazakistan Cumhuriyeti'ne gelen kişilere-bu kurumların yazılı başvurularına istinaden. Vize geçerlilik süresi 1 yıla kadar uzatılabilir.
2. «C1» ve «C2»-Yatırım alanında yetkili Kazakistan Cumhuriyeti makamının yazısına istinaden. Vize geçerlilik süresi 1 yıla kadar uzatılabilir.
3. «D1», «D2», «D3»-Kazakistan Cumhuriyeti devlet kurumları, Kazakistan'a akredite edilmiş yabancı devletlerin diplomatik temsilcilikleri, konsoloslukları, uluslararası örgütler ve temsilciliklerinin daveti üzerine Kazakistan Cumhuriyeti'ne gelen kişilere-bu kurumların yazılı başvurularına istinaden.

Vize geçerlilik süresi 180 güne kadar uzatılabilir.

K.C. İçişleri Bakanlığı aşağıdaki kategori vizeleri uzatmaktadır.

1. «E1», «E2» ve «E3»-Kazakistan Cumhuriyeti sınırları dahilinde kayıtlı dini kuruluşun dini faaliyetler alanında devlet düzenlemeleri yapmaya yetkili makam tarafından onaylanmış yazılı başvurusuna istinaden. Vize geçerlilik süresi 180 güne kadar uzatılabilir.
2. «D8»-Kazakistan Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı'nın yazılı başvurusuna istinaden. Vize geçerlilik süresi 1 yıla kadar uzatılabilir.
3. «K1», «K2», «K3»-davet eden tarafın yazılı başvurusuna istinaden Kanun ile belirlenmiş süre kadar.
4. «L1»-eğitim alanında yetkili makamın veya Kazakistan'da kayıtlı bulunan eğitim kurumun yazılı başvurusuna istinaden. Vize geçerlilik süresi 1 yıla kadar uzatılabilir.
5. «M1»-daha önce ilk vizeyi almak için vize referansını alan ve istihdam için veya yabancı işgücünü çekmek için çalışma iznini alan (böyle bir izin 13 Ocak 2012 tarih ve 45 sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti kararı uyarınca gerekli olduğu durumda) davet eden tarafın yazılı başvurusuna istinaden uzatılabilir.

Kaynak: T.C. Astana Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği